

INDHOLD

Sammenfatning

Fristaden – en vision med vokseværk

Statusrapport på selvforvaltningen

Del I: Selvforvaltning

Del II: Byggekontoret og Maskinhallen

Del III: Græsrodsprojekter

Del IV: Boliger og virksomheder

Selvforvaltning:

Fra vision til virkelighed

Efterskrift:

Kanariefuglen i kulminen

Vi takker christianitter og alle andre, der har bidraget med tekstmateriale, viden og gode råd. Disse bidrag har gjort det muligt at lave denne rapport.

Alt arbejde er udført som frivilligt arbejde og Fælleskassen har betalt omkostningerne i forbindelse med udgivelsen.

Christiania oktober 2003

Sammenfatning

Fristaden – en vision med vokseværk Statusrapport på selvforvaltningen

Efter mere end 30 års liv i vores fristad har vi gennem vores nærdemokrati etableret en bæredygtig bydel med en række åbenlyse fordele.

Vores selvforvaltning er:

- Dynamisk med plads til alle gode og skæve idéer.
- Bæredygtig når den bygger direkte på beboernes muligheder og behov.
- Ubureaukratisk og uden behov for en udstrakt forvaltning og lovgivning.
- Demokratisk, da de ansvarlige for beslutninger også skal gennemføre dem.
- Pædagogisk fordi vi alle gennem en omfattende og åben dialog forstår og respekterer de beslutninger, der bliver taget.
- Økonomisk med et lavt ressourceforbrug for vi har kun begrænsede og egne midler.

I denne status på Christianias udvikling gennem de sidste ti år har vi samlet vores erfaringer for at konkludere at fristadens selvforvaltning - på trods af åbenlyse besværligheder - har en så åbenlys værdi, at den skal fastholdes og sikres fremover.

“Christiania på arbejde” beskriver og dokumenterer vores selvforvaltning og demokratiske struktur, etableringen af en stribe gratis institutionstilbud, en voldsom udvikling af vores infrastruktur, opbygningen af en række nødvendige tekniske ressourcer samt det omfattende græsrodsarbejde, der har byfornyset en hel bydel og udviklet fristaden fra nedslidt kaserne til et rekreativt område til glæde for naboer, besøgende og turister.

Fristaden

– en vision med vokseværk

[top](#)

Christiania er opstået som en smuk idé, der sprang ud som et vildt stjernes kud. Men rejsen fra vision til virkelighed gik hurtigt. Byen voksede og udviklede

sig som et mangfoldigt og mange facetteret

kludetæppe, der spejler de mennesker, der strømmede til for at befolke fristaden.

Christianias vokseværk er et resultat af den synergi, som de mange aktivister, kunstnere og beboere skabte i deres selvforvaltede by. Arkitekten Henrik Steen Møller beskriver fristaden “Uanset hvad andet jeg har i tankerne, så minder denne anarkistby mig altid om noget smukt, om elskov. Når jeg krydser gennem Christiania, bliver jeg mindet om, at husbygning er en eksperimenterende kunstart, som her har sine dyrkere.”

At bo og leve sammen i et udviklende miljø er en vanskelig kunstart, som Christiania har eksperimenteret og udviklet konsekvent i mere end 30 år. I dag er projektet tæt på at opfylde de visioner, de første ildsjæle havde for området.

Projekt “vi kan selv forvalte” er vokset fra drømme til virkelighed og har vist sin bæredygtighed. For Christiania er en nødvendig og bæredygtig oase i storbyen, der skal leve videre. Med Henrik Steen Møllers ord vil vi gerne undgå, at: “mangelen på ægte

indsigt gentager sig. Vi oplevede det allerede i 1960'erne, da Brumleby, Lægeforeningens Boliger på Østerbro, skulle rives ned til fordel for spekulationsbyggeri med højhuse og indkøbscenter. Men Brumleby ligger der endnu, ligesom Nyboder og Christiania, og i dag henter begavede arkitekter stor inspiration netop disse tre steder.”

I denne ånd vil vi gerne stille vores erfaringer til rådighed for andre ved at formidle og beskrive den læreproces, Christiania har gennemlevet de sidste ti år.

Statusrapport på selvforvaltningen

[top](#)

Fristaden Christianias udvikling er en dynamisk, trinvis og gang på gang springende proces, hvor alt er under evig udvikling og forandring. Nogle gange som et fælles tigerspring løftet af aktionsdage og fællesskabets mange kræfter.

Andre gange sker udviklingen i snegletempo. Nærmest usynligt, men drevet frem af den enkelte ildsjæls behov, idéer og visioner. Skønt fristaden har eksisteret i mere end 30 år, sker udviklingen konstant og kontinuerligt.

Derfor er det nødvendigt, at vi nogle gange stopper op og ser os tilbage, evaluerer og gør status på de mange nye initiativer og idéer.

Rapporten belyser de sidste 10 års fysiske vækst og udvikling af Christianias infrastruktur: el, vand, kloak, veje og pladser.

Vedligeholdelse af bygninger, udvikling af boliger, brandsikring, håndtering af affald, pleje af grønne arealer etc.

Skriftet belyser, hvordan vi fysisk og praktisk har organiseret os, således at vi selv kan tage ansvaret for vores fristad.

Rapporten beskriver, hvordan vi er blevet bedre og bedre til at løse de udfordringer, vi møder i udviklingen af vores by som professionelle selvforvaltere.

Vi har skrevet statusrapporten for at tilbyde politikere, embedsmænd, journalister og samfundsforskere et indblik i de aktiviteter og selvforvaltede projekter, som præger livet på Christiania – men som alt for sjældent berøres i den offentlige debat om fristaden. Vi ønsker at give alle interesserede indsigt i og forståelse for vores by, før der træffes hurtige beslutninger om en snarlig forandring og nedlæggelse af fristaden.

Statusrapporten er opbygget i fire hovedafsnit:

Første del beskriver vores selvforvaltningsstruktur og historie samt det sociale liv og netværk, der er det nødvendige grundlag for vores udvikling.

Anden del handler om bygninger, infrastruktur og udviklingen af en organisationsform, der driver den fysiske udvikling og drift af Christiania.

Tredje del omhandler græsrodsprojekter, som er igangsat og forvaltet af brugere, beboere og aktivister på fristaden.

Fjerde og sidste del beskæftiger sig med omdannelsen fra våbensmedje og kaserne til menneskeboliger. Her beskriver vi de initiativer og forbedringer af arealerne, som beboerne selv har gennemført.

Vi har ikke beskrevet vores mange kollektive virksomheder og kulturtilbud i form af teater, koncerter, udstillinger med meget mere. Heller ikke vores mangfoldige foreningsliv med yoga, fodbold, croquis, ølklub, impro-teater indgår i rapporten. Ligesom hash, Pusherstreet og politi heller ikke er et emne, som vi vil bruge mange ord på.

Vi har i stedet koncentreret os om strukturen, de fysiske rammer og brugernes/
borgernes virkelyst i fristaden, som alle er nødvendige elementer i en forståelse af vores
selvforvaltning og udgør grundlaget for vores nærdemokrati. Så med denne indledning
god læselyst.

CHRISTIANIA PÅ ARBEJDE

Forside Sammenfatning Del I: Selvføreltning Del II: Byggekontoret og Maskinhallen
Del III: Græsrodsprojekter Del IV: Boliger og virksomheder Selvføreltning Efterskrift

Del I: Selvføreltning

Indledning

Nærdemokrati

- Fællesmøder • Områdemøder
- Områdekasserermøder
- Økonomimøder
- Budgetfællesmøder
- Økonomigruppen
- Virksomhedsmødet
- Byggemødet • Kontaktgruppen
- Trafikgruppen
- Konsensusdemokrati

Ejendomsforhold

- Overdragelse af boliger og andre lokaler

Finansiering

- Opsparingskonti
- 1/3-dels ordning
- Løn – den lokale valuta

Ejendomsskat

Historier om Christianias bygninger

- Hvornår var det nu det var?
- Fra undergrund til hustag
- Stedets ånd – kvalitet og økologi
- Fra fælles forbrug til individuel afregning

Fristaden i Danmark

- Det politiske rum • Lokalplanen og "Den Grønne Plan"
- Rammeaftalen • Hash • Christianshavn

Det sociale og sundhedsmæssige liv

- Den sociale smeltegryde • Nærmiljø • Socialt netværk
- Børneinstitutionerne • Christianias børn

Ungdomsarbejde

- Nye tiltag for de større børn
- Beboerrådgivningen "Herfra og Videre"

Sundhedshuset

På Christiania har vi altid haft utroligt mange drømme og planer for, hvordan vores bydel kunne udvikle sig. Byen har været befolket af et hav af ildsjæle, der har brændt for en ide – og på Christiania har de haft muligheder og et frit rum til at realisere disse ideer.

Drømme om et bedre, visionært og alternativt samfund er drømt, og mange er nu blevet til realiserede projekter.

Christianias selvforvaltning bygger på, at hvert enkelt individ har et ansvar for sit eget liv og sin egen bolig.

Beboerne i et område har et fælles ansvar for områdets udvikling og tilstand.

Alle christianitter, cirka 650 voksne og 200 børn, må tage ansvaret og handle, hvis der skal ske en udvikling i lokalsamfundet.

Gennem den enkelte christianits selvjustits og fællesskabets tætte netværk har vi skabt en bydel næsten uden kriminalitet, vold og frygt. Og ansvaret gælder ikke kun det psykiske miljø.

Selvforvaltning betyder også, at hvis en beboer ikke vedligeholder sin bolig, så kommer der ingen myndigheder og griber ind og ordner det. På samme måde fungerer selvforvaltningen af de enkelte områder.

Et andet væsentligt element i Christianias selvforvaltning er, at vi arbejder med en flad og overskuelig beslutningsstruktur, der støtter og styrker græsroddernes grundlag.

På denne måde er det forholdsvis enkelt for en gruppe, der brænder for en idé at beskrive den for at søge støtte og økonomiske midler fra fællesskabet til realisering af projektet. Bagefter skal gruppen selv bruge, forvalte og vedligeholde projektet – det er aktivisme og selvforvaltning.

Derfor undgår vi bevidst en elitær og topstyret udvikling af vores by. Her skal altid være plads til drømme og ildsjæle med socialt og fysisk frirum til at udvikle nye ideer og initiativer. Udgangspunktet er altid, at beboerne selv skal bestemme, hvorfor, hvornår og hvordan vi skal udvikle vores by.

Parallelt med græsrodsprojekterne og som grundlag for dynamikken har vi udviklet Christianias egen tekniske forvaltning. På Byggekontoret er der opbygget en teknisk ekspertise, der gør, at Christiania selv kan drive og udvikle bydelen.

Det er Byggekontorets opgave at realisere de projekter og mål, som et fællesmøde, budgetmøde eller byggemøde beslutter.

Christiania er i dag økonomisk uafhængig og modtager ingen midler til at drive, vedligeholde og udvikle fristaden. ¹ Samtidig betaler Christiania alle offentlige forbrugsudgifter og et kommunalt dækningsbidrag svarende til ejendomsskat. ²

Christiania hviler økonomisk i sig selv og har udviklet sig som en bæredygtig selvforvaltet bydel.

Nærdemokrati

En anden måde at forstå Christianias selvforvaltning er at beskrive den organisationsform, som har udviklet sig siden 1971 med mere end 32 års nærdemokrati.

Grundstenen i vores nærdemokrati er et konsensusdemokrati, der betyder, at vi aldrig har afstemninger. Vi må lytte til hinanden, til vi når til enighed.

Umiddelbart ser listen af møder og arbejdsgrupper lang ud, men fælles for den demokratiske organisering er, at alle kan deltage og opnå indflydelse.

Fællesmøder

Christianias højeste myndighed er Fællesmødet. Her drøfter vi emner og problemstillinger, der vedrører hele Christiania.

På Fællesmødet kan alle christianitter møde op og give sin mening til kende. Alle christianitter har pligt til at følge

Fællesmødets beslutninger.
Antallet af møder varierer efter behov.

Områdemøder

Christiania er opdelt i 14 lokalområder af forskellig størrelse, nogle områder har ti beboere, de største har mere end 80. Hvert område har ansvar for de nære beslutninger i nærmiljøet. Beboerne i området udvikler i fællesskab området og dets boligpolitik, indgår brugsretsftaler

med virksomheder og foreninger, prioriterer renovering, vedligeholdelse og nye projekter, godkender nye beboere, løser nabotvister med mere.

Kan områdemødet ikke løse et problem, kan det bringes videre til Fællesmødet. Omvendt bliver områdemøderne ofte brugt som forberedende samtaleforum for emner på fællesmøde niveau.

Områdemødet holdes typisk én gang om måneden.

Områdekasserermøder

Her mødes de 14 områdekasserere samt en repræsentant fra Økonomigruppen. Mødet afholdes én gang om måneden.

Økonomimøder

Økonomimødet varetager Christianias fælles økonomi – i det daglige kaldet Fælleskassen – og udviklingen af fællesskabets overordnede økonomiske ramme.

I mødet deltager alle institutioner under Fælleskassen. Hovedkasserere, områdekasserere og folk, der søger midler fra Fælleskassen ³, har mødepligt.

Økonomimødet godkender Fælleskassens regnskaber og brugsretsftaler med alle virksomheder.

Mødet afholdes én gang om måneden.

Budgetfællesmøder

Budgetfællesmøderne drøfter og beslutter budgettet for Fælleskassens indtægter og udgifter. Her vedtages for eksempel en forhøjelse af brugslejen ⁴.

Typisk afholdes møderne som en række årlige temamøder.

Økonomigruppen

Christianias tre kasserere varetager den daglige drift af Fælleskassens økonomi. Økonomigruppen står desuden for betaling for el og vand til Københavns Energi og det kommunale dækningsbidrag ⁵.

Desuden laver gruppen oplæg til Budgetmøderne.

Virksomhedsmødet

Virksomhedsmødets formål er at støtte og inspirere på tværs af de mere end 80 Christiania virksomheder. Her drøftes

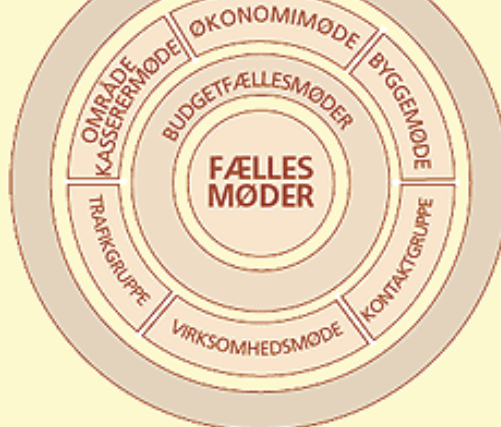
problemstillinger omkring virksomhedsdrift på Christiania, brugsretsftaler og indbetalinger til Fælleskassen.

Virksomhedsmødet er underlagt Økonomimødet og alle virksomheder sender en repræsentant. Desuden deltager en kasserer fra Økonomigruppen.

Mødet afholdes én gang om måneden.

Byggemødet

På Byggemødet drøftes Byggekontoets arbejde, mål og strategi. Mødet drøfter og evaluerer igangsatte byggeprojekter, både projekter i planlægningsfasen og dem som er under udførelse. Desuden behandler mødet ansøgninger til 1/3-dels ordningen og til Den Grønne Lånefond ⁶.

Alle områder sender sin byggerepræsentant til mødet; desuden er der medarbejderrepræsentanter fra Byggekontoret. Mødet afholdes én gang om måneden.

Kontaktgruppen

Kontaktgruppens formål er at være bindeled i dialogen mellem Forsvarsministeriets Fæstnings- og Natursekretariat (FNS) og Christiania.

Kontaktgruppen har mandat til at drøfte og behandle uoverensstemmelser mellem Christiania og FNS som for eksempel ved fornyelsen af rammeaftalen.

Kontaktgruppens opgave er at formidle dialogen videre til områdemøderne, før det opnåede resultat tages op til endelig beslutning på et fællesmøde. Møder afholdes efter behov.

Trafikgruppen

Gruppen er bindeled mellem Christianshavn, Kommunen, FNS og Christiania i drøftelser af løsningsmodeller for trafik- og parkeringsproblemer.

Gruppen består af interesserede og engagerede christianitter og mødes efter behov.

Konsensusdemokrati

Demokrati er en lang og besværlig proces, der til tider kan blive udmattende, når alle har ret til at deltage i drøftelsen. Mange problemstillinger er ofte så konfliktfyldte, at der ikke opnås enighed på et enkelt eller et par møder.

Derfor tager nogle beslutningsprocesser måneder eller år, men kvaliteten bliver ikke nødvendigvis dårligere. Beslutninger, der bliver gennemtrumfet uden almen accept, bliver alligevel ikke respekteret og efterlevet og har derfor ringe værdi. At alle deltager i drøftelsen, gør muligvis møderne kaotiske, men netop dette bevirker, at strukturen er rummelig og afværger den sociale marginalisering og udstødelse, som præger det danske samfund i almindelighed.

På Christiania er man aldrig afskåret fra at få indflydelse på udviklingen i lokalsamfundet, selv om ens sociale status for eksempel er alkoholiker, udlænding, fysisk- eller psykisk handicappet. Værdien ved at blive fastholdt som gyldig deltager i en beslutningsproces mindsker risikoen for, at man "falder ud" af andre samfundsfunktioner og dermed

bliver yderligere marginaliseret ⁷.

Ejendomsforhold

Forsvarsministeriet ejer den grund, som udgør Christiania. Christiania har brugsretten til området, og vi har i mange år betalt alle offentlige udgifter.

Siden 1991 har der været en decideret aftale om brugsretten ⁸.

Brugsretsaf-talen med Forsvarsministeriet betyder, at vi betaler et kommunalt dækningsbidrag samt alle offentlige forbrugsudgifter.

Overdragelse af boliger og andre lokaler

En af Fristaden Christianias regler forbyder salg af boliger eller bygninger. Det er nødvendigt, da vi ikke har ejendomsretten til bygningerne eller området, og fordi vi vil forhindre spekulation i ejendomsforhold.

Vi ønsker selv at bestemme, hvem der skal overtage ledige boliger og lokaler, så det

aldrig er penge, der styrer valget af nye beboere eller giver ret til at drive virksomhed på Christiania. Vi vil have et samfund, hvor fattigrøve har samme chance som alle andre.

I praksis betyder forbudet mod salg af bygninger at alt, hvad der bygges og renoveres, er Christianias fælles ejendom. Hvis en beboer flytter fra sin bolig, gives der ingen økonomisk kompensation for renovering eller nye installationer, og området bestemmer og godkender hvem der overtager boligen. Fællesskabet giver den enkelte beboer eller gruppe af brugere en brugsret. Dermed følger der også et brugeransvar over for

fællesskabet i forvaltningen af denne ret.

En konsekvens af vores brugsret er, at vi ikke kan låne penge i en bank ved større bygningsrenoveringer. I stedet må der møjsommeligt spares op over en årrække, eller beboeren må optage private lån. Christiania har derfor etableret forskellige muligheder for at låne udviklingsmidler.

Finansiering

Gennem vores ønsker om selvforvaltning med en kollektiv tankegang og et fælles medansvar har Christiania udviklet en økonomi i Fælleskassen⁹, der finansierer drift og udvikling af Christiania.

Fælleskassen bygger på beboernes brugsleje og virksomhedernes Christiania-afgift. Gennem vores fællesøkonomi kan vi drive og udvikle en hel bydel med Byggekontor, nyanlæg, renoveringer, Maskinhal, affaldshåndtering, børneinstitutioner, posthus, sundhedshus samt en række sociale og kulturelle projekter.

Ud over Christianias interne udgifter afholder Fælleskassen også samtlige offentlige udgifter som el, vand, renovation og det kommunale dækningsbidrag.

I de sidste ti år har Christiania således betalt 100% af bydelens offentlige udgifter. Samtidig modtager Christiania ingen tilskud udefra til drift af Fælleskassens aktiviteter.

Budgettet og fordelingen af Fælleskassens midler bliver besluttet på et årligt fællesmøde, hvor alle christianitter kan deltage og få indflydelse på byens overordnede udvikling.

Opsparingskonti

Fælleskassens økonomi har altid bygget på lav-økonomi og ressourcebevidsthed efter et cigarkasse-princip. Vi skal altid spare op før et projekt kan påbegyndes, da Christiania ikke har villet/kunnet låne penge udefra.

Det er således Fælleskassen, der finansierer al udvikling, drift og vedligeholdelse af el-, vand-, kloak-, vejnet og pleje af fælles- og rekreative arealer. Nogle gange med tilskud fra områdekasserne. Udgifter der udgør en væsentlig del af Fælleskassens samlede økonomi.

Den enkelte beboer har selv ansvaret for at vedligeholde og udvikle sin bolig – også økonomisk. De samme vilkår gælder for klubber og virksomheder, mens Christianias egne institutioner er finansieret af Fælleskassen.

Christiania har gennem årene etableret et vidt forgrenet net af muligheder for økonomisk hjælp til beboerne eller mulighed for finansiering for græsrodsprojekter. Især når det

gælder infrastruktur og byudvikling. Samtidig er vi dygtige til at opdele projekterne i overskuelige etaper.

1/3-dels ordning ¹⁰

Vores fortsatte intensivering af bygge- og vedligeholdelses-projekter på Christiania hviler på vores demokratiske struktur med område- og byggemøder i centrum. Økonomien deles mellem beboere, området og fællesskabet. En proces, der løbende har medvirket til en udbygning og styrkelse af et bæredygtigt nærdemokrati.

Nye byggeprojekter kan fremsættes af både den enkelte beboer, en gruppe beboere, et område, en institution eller en virksomhed. Private og fælles byggeprojekter fremlægges først på områdemøderne. Hvis projekter og planer bliver godkendt her, går de videre til Byggemødet, der administrerer de midler, som Økonomimødet har afsat til Christianias bygningsvedligeholdelse.

Byggemødet drøfter projekternes tekniske og økonomiske dimensioner, og når de er godkendt, finansierer de tre parter – privatpersonen, området og Fællesskassen – hver en tredjedel af projektet.

På den måde bliver projekterne til at overskue økonomisk for den enkelte, ligesom brugsret og ansvarsfordelingen for vore boliger fastlægges mellem den enkelte, området og fællesskabet.

Løn – den lokale valuta ¹¹

Løn er Christianias lokale valuta, der kan benyttes ved enhver handel i Fristadens butikker, virksomheder, barer, restauranter og som betaling i Christianias institutioner. En Løn har en værdi af 50 kroner. Det er frivilligt, om man vil modtage en Løn som byttepenge.

Tanken bag den særlige Christiania valuta er at udvikle den lokale økonomi, skabe nye lokale virksomheder og fremme en bæredygtig udvikling på Christiania.

Den første Løn, Sneglen, så dagens lys i 1997, og Lotusmønten kom som den femte i 2002. Løn slås i kobber og messing, og en samlermønt slås i sølv. Møntfonden sikrer, at der er dækning for de Løn, der er i omløb.

Løn er et begreb der beriger Christianias økonomi. Siden 1997 er der sat godt 10.000 Løn i omløb. Da der er fuld dækning for alle de Løn, der er i omløb, kan en del af Møntfondens midler investeres i aktiviteter, som vil være til gavn og glæde for Christiania.

For turister er Løn blevet en souvenir, hvilket betyder, at Løn'en skaber et overskud, der uddeles af Økonomimødet én gang årligt.

Hidtil er der uddelt 2.240 Løn, hvoraf 90% går til kulturelle, økologiske, sociale og eksperimenterende initiativer, mens de sidste 10% går til en uddannelsesfond.

Ejendomsskat ¹²

Ejendomsskat, kommunalt dækningsbidrag, dækningsafgift – kært barn har mange navne, men dækker over de samme udgifter.

Som en del af Rammeaftalen ¹¹ mellem Christiania og Forsvarsministeriet har Christiania siden 1991 betalt "et tilskud til de kommunale serviceydelser".

Afgiften betaler vi på trods af, at Christiania selv påtager sig meget store økonomiske udgifter, som borgere i det danske samfund normalt betaler via deres ejendomsskat.

Et godt eksempel er udgifterne til 75 institutionspladser fra vuggestue til klubtilbud. Christiania afholder alle udgifter til daglig drift samt udbygninger og vedligeholdelse af de fysiske rammer.

Affaldshåndtering og renovation håndterer og finansierer vi selv. Vi finansierer også vores postkontor og bringer al post ud på fristaden ¹².

Ikke mindst udgifterne til pleje og vedligeholdelse af Christiania som rekreativt område for mange hundrede tusinde besøgende hvert år er en væsentlig udgift.

Krævende arbejdsopgaver som brolægning, asfaltering af veje, opbygning af nye grusstier, reovering af Dyssebroen, retablering og vedligeholdelse af voldanlæg og søbred, pleje, beskæring og nyplantning af træer, fejning, snerydning, oprydning efter de mange gæster finansieres alt sammen af Christiania.

Når man tæller opgaverne sammen, er det utroligt mange offentlige udgifter, som Christiania afholder.

At fristaden er et rekreativt område, kan der ikke være tvivl om. Rekreative offentlige arealer betaler normalt en lavere ejendomsskat. Christiania finder ikke, at den nuværende ejendomsskat tager tilstrækkelig højde for disse udgifter ved fastsættelse af vores bidrag.

Historier om Christianias bygninger

Aktivister besætter i 1971 et gammelt udslidt kaserneområde med våbensmedie og militære anlæg og udråber fristaden Christiania.

Området er ikke indrettet til boliger. De fleste bygninger er gamle og godt brugte med nedslidte installationer, der slet ikke er dimensioneret til beboelse.

På Christiania har vi gennem årene opbygget en helt ny infrastruktur. Skabt alt helt fra bunden af med installering af el, vand- og kloakanlæg. På mange måder er processen en omvendt byggemodning, hvor de nødvendige installationer er etableret, efter at folk er flyttet ind.

Hvornår var det nu det var

De første år i 1970'erne er præget af eksperimenterende byggerier, som flaskehuset og bådehuset ¹³. Fristaden har masser af plads i de gamle bygninger, og folk indretter sig spartansk, primitivt og interimistisk. Ingen ved, hvor længe de kan blive.

I 1978 bliver der foretaget en gennemgribende brandsikring, og gennem en årrække er Bygningsværkstedet samlingspunkt for den bygningsmæssige udvikling.

Maskinhallen bliver opført i 1985 af en gruppe engagerede christianitter, da fristaden savner et fysisk samlingspunkt for en voksende maskinpark. Projektet er meget vellykket og giver gode erfaringer omkring økonomi og organisering.

Samme år udarbejdes en rapport om den byggetekniske tilstand med en samlet oversigt over de nødvendige arbejder, der bør sættes i gang de kommende år. Men udviklingen strander på økonomi og tidspunktet i processen.

Årene 1988 og 1989 er præget af "de hvide millioner" bevilliget af Folketinget. Bevillingerne betyder, at Christiania må organisere sig på en ny måde, og udviklingen af vores egen selvforvaltning blev udskudt i en periode. Christiania-Byg (CA-BYG) dannes som et selskab, der forvalter bygningsvedligeholdelsen.

Samarbejdet med Styringsgruppen [14](#) om forvaltningen af de statslige millioner opfatter nogle christianitter som "hjælp til selvhjælp". Andre føler, at en offentlig myndighed bliver trukket ned over hovedet på fristaden.

Fællesmødet beslutter at afprøve millionerne i et år, hvorefter de skal evalueres. Samarbejdet havde skabt konflikter, og Christiania siger nej til millionerne fremover. Herefter bliver CA-BYG til Byggekantoret, hvor Fælleskassen overtager driften, så den økonomiske selvforvaltning kan fortsætte. I 1989 indfører Christiania et generelt byggestop, så der ikke længere kan inddrages nye arealer til opførelse af boliger. Det er fortsat muligt at erstatte dårlige boliger med nyt byggeri.

Årene 1991-2001 er præget af Rammeaftalen [15](#) og forhandlinger med FNS.

I det tiår fjernes 40 "sorte pletter" [16](#) på og omkring voldanlægget. Omvendt er der i samme periode opført to nye boliger [17](#).

Alle andre "nybygninger" er renoveringer, færdiggørelser, sanitære forbedringer, ombygninger og tilbygninger til eksisterende boliger. Alt sammen inden for de rammer, der er aftalt i Rammeaftalen.

Fra undergrund til hustag

I arbejdet med at organisere og finansiere vedligeholdelsen af Christiania, har vi måttet prioritere imellem de forskellige store og bekostelige opgaver.

Overordnet har vi valgt først at gennemføre projekter, der kan nedsætte vores omkostninger og således på lidt længere sigt øge vores muligheder for at finansiere de øvrige projekter. I praksis betyder det, at vi først har prioriteret en forbedring af el, vand, kloak og derefter fællesarealer, asfalt, grus, græs og træfældning.

Først i 1990'erne er der rigtigt kommet gang i vedligeholdelsen af bygningerne i Byggekantorets regi, især mange store renoveringer af svampeskader i tagkonstruktioner.

Stedets ånd – kvalitet og økologi

I dag er vi blevet meget bedre til at bevare områdets bygningsmæssige kvaliteter med et øje for den store historiske værdi, samtidig med at husene er forvandlet til boliger for levende mennesker, og området er blevet grønt og blomstrende.

Et andet væsentligt karaktertræk er idéen om selvbyg. Fristaden giver muligheden for selv at bestemme, hvordan tingene skal se ud, og kun fantasien sætter grænser.

Her kan vi alle prøve kræfter som bygmestre lige fra den ihærdige teenager, der kommer lige fra byggelejepladsen til den stolte naver [18](#) med håndværk og erfaringer fra århundrede gamle traditioner.

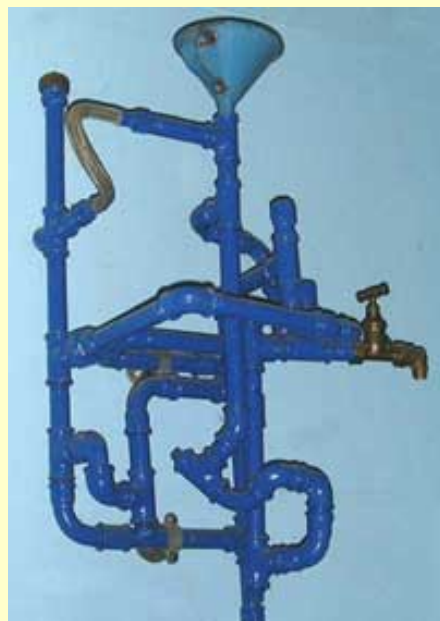
Her skal en kvist ikke godkendes af myndigheder [19](#).

I stedet drøftes en ide med naboerne, og projektet fremlægges på rådemødet. Samtidig er der en meget stor interesse i at bruge miljørigtige løsninger i vores byggeri.

Nye løsninger udvikles og afprøves. Christiania er et sted, hvor lovgivning ikke bremser udviklingen af nye teknikker som for eksempel afprøvningen af rodzoneanlæg, nye materialer og løsninger til husbygning eller bæredygtige opvarmningssystemer [20](#).

Vi vælger ikke altid de "normale" løsninger, men skaber grobund for de utraditionelle løsninger, der viser nye veje.

Samtidig med vi gør vores egne erfaringer følger vi

oftere bygningsanvisninger og normer. Dog aldrig lov for lovens skyld, men fordi den indeholder viden, sikkerhed og erfaring.

Fra fælles forbrug til individuel afregning

Vedtagelsen af budgettet for 2003 er et opgør med tanken om fælles brugslejebetaling på Christiania. Hidtil har brugslejen inkluderet betaling af el og vand og har været ens – ligegyldigt hvor og hvordan man indrettede sig.

Op igennem 1990'erne er forbruget i nogle boliger og områder steget, mens andre områder bevidst har indrettet sig med et lavt forbrug. Kombineret med at priserne på el og vand stiger, betyder udgifterne, at vi måtte gøre op med tanken om en enhedsbrugsleje ²¹.

Debatten har bølget i nogle år med argumenter for og imod: "Målere synliggør den enkeltes forbrug og initierer til at spare", over for "individuel afregning betyder mere papirarbejde". Med vedtagelsen af budget 2003 skal områderne betale for deres eget forbrug. I øjeblikket arbejdes der på, at alle boliger får opsat både el- og vandmålere.

Fristaden i Danmark

For at forstå Christiania i årene 1993-2003 må man forstå udviklingen af de politiske og juridiske vilkår for fristaden.

Det politiske rum

Folketingets sammensætning, og hvem der har regeringsmagten, har altid haft afgørende betydning for Christiania.

Christiania har generelt mødt velvilje fra Socialdemokratiet og selvfølgelig fra partierne på venstrefløj. Det Radikale Venstre spillede en afgørende rolle i VKR-regeringen. Her forpurrede de vedtagelsen af "Lov om afvikling af Christiania" fremsat af Centrumdemokraterne og Kristeligt Folkeparti.

I stedet vedtager VKR-regeringen først Christianialoven i 1989 og efterfølgende lokalplan og rammeaftale.

1992 overtager en Socialdemokratisk ledet regering den praktiserede administration, og der udvikles et samarbejde i forhold til Rammeaftalen og FNS.

En ny borgerlig regering kom til magten med Dansk Folkeparti som støtteparti i november 2001. Den borgerlige regering ønsker en ny politik i forhold til Christiania og indfører i maj 2002 en opstramning af den administrative praksis. Dialogen og det samarbejde, der tidligere havde eksisteret mellem FNS og

Christiania, bliver stadig mere besværligt og umuliggjort.

Den selvforvaltning, der har været praktiseret, bliver kompliceret af bureaukrati, detaljeadministration og lange diskussioner om terrasser, skure og farven på teglsten. Dette præger Christiania, og byggeaktiviteten og udviklingen af området falder drastisk.

Lokalplanen og "Den Grønne Plan"

Et bredt flertal i folkettingen vedtager i 1989 Christianialoven, hvis formål er at bevare Christiania, men forholdene skal normaliseres og lovliggøres.

En del af Christianialoven er et Landsplandirektiv, hvis primære indhold er en opsplitning af Christiania i to zoner – en byzone med boliger og erhverv og så en landzone, der ad åre skal renses for beboelse.

På baggrund af Landsplandirektivet udarbejder Miljøministeriet en lokalplan for området. Christiania udarbejder op imod 90 indsigelser til denne lokalplan, der på trods heraf

vedtages.

Som modspil til Lokalplanen udarbejder Christiania i 1991 sin egen lokalplan – "Den Grønne Plan".

Planen viser en levende og grøn by i tæt samspil med naturen og voldgraven. Der er tanker om økologi og ressourcebevidsthed i bydelen – idéer om husbåde, ungdomsboliger, fortætninger af boliggrupperne og rekreative områder ved søen.

Lokalplanen og "Den Grønne Plan" spiller frem til 2001 en central rolle for Christianias selvforståelse, udvikling og råderum.

Planerne og målene i de to rapporter er langt hen ad vejen smeltet sammen og i vid udstrækning gennemført i blandt andet Rammeaftalen.

Rammeaftalen ²²

I 1991 vedtager Christiania og Forsvarsministeriet Rammeaftalen, og Christiania får aftaler og betingelser for brug af området.

De første år blev aftalen fornyet hvert år, men i 1999 blev aftaleperioden udvidet til fem år.

En del af Rammeaftalen går ud på, at der for hver aftaleperiode bliver aftalt en række betingelser for udvikling/afvikling af bygninger/boliger i de enkelte områder.

Igennem årene har Christiania hele tiden levet op til aftalerne, og først med den nye VK-regering i 2002 har fristaden fået et enkelt påbud.

Samarbejdet med FNS ²³ om Rammeaftalen, Lokalplanen og "Den Grønne Plan" har igennem de sidste 10 år betydet meget for Christianias proces og udvikling. Vores selvforståelse er påvirket og vores råderum stærkt begrænset af disse faktorer. Dette påvirker i meget høj grad vores selvforvaltning. I dag spørger vi ofte hinanden "Hvad mon FNS vil mene om dette eller hint", før vi hører naboens mening.

Omvendt betyder loven om Christiania og Rammeaftalen, at de fleste christianitter har fået en helt ny opfattelse af Christianias tidshorisont. Christiania skal være her – vi bliver ikke nedlagt i morgen.

Den viden virker meget positivt på lysten til at udvikle området og vores boliger. En stor byggeaktivitet både med "offentlige" projekter og i boligerne har præget Christiania. Kvaliteten af byggerierne er også steget væsentligt. Det er den samme tro på Christiania og fremtiden, der her spiller ind.

Årene 1993-2001 har været præget af en kraftig udvikling og vi har været i gennem en meget hastig proces.

Vi er derfor overhovedet ikke enige i regeringens vurdering af, at lovliggørelse ikke er realiseret ²⁴.

Vi mener: Tværtimod.

Hash

Hashrygning er en del af den kultur, som Christiania udspringer af. Derfor har Christiania praktiseret et hashmarked uden salg af andre eller hårdere stoffer. Et åbent marked, hvor varerne ligger fremme, så kunder, gæster, pushere og andre christianitter tydeligt kan se, hvad der sælges. Et princip som bliver stolt håndhævet, udelukkende på baggrund af selvjustits.

I de senere år har der været ført en politik og praksis i

forhold til hash, der har betydet, at politiet har lukket hashklubber og andre hashudsalgssteder i den øvrige del af København og omegn. Det har til gengæld betydet, at antallet af hashkunder i Pusherstreet er steget.

Udviklingen har desværre medført, at flere og flere af Christianias gæster kommer i egen bil til stor gene for Christianshavns beboere, der har måttet lægge gader, øjne og nerver til alt for mange tåbelige bilister. En problematik som Christiania er opmærksom på og har reageret på, men som også er svær at løse ²⁵.

Christianshavn

Mange af Christianias første beboere kom fra Christianshavn, og igennem årene har der været tætte bånd mellem Christiania og Christianshavn.

Mange Christianitter kommer fra Christianshavn ²⁶, og omvendt er mange christianitter flyttet ud på Christianshavn. Christianshavnerne bruger i deres hverdag Christiania, og christianitter bruger dagligt Christianshavn.

Christiania er repræsenteret i Christianshavns Lokalråd, og her løses og drøftes mange konfliktpunkter.

Der er også gennem årene afholdt mange debatmøder blandt andet i Christianshavns Beboerhus. Andre fælles konfliktpunkter er løst ved samarbejde og aktioner.

De sidste år har der været en tilbagevendende diskussion om biltrafik og parkering i området omkring Christianias indgange ²⁷.

I de sidste ti år er boligpriserne på Christianshavn steget betydeligt, og der er flyttet nye pengestærke beboere til, der langsomt forandrer miljøet på Christianshavn. De nye christianshavnerne bruger ikke i samme grad Christiania som fristed.

Samtidig betyder de nye brugere og beboere af Holmen også en øget biltrafik, der særligt om morgenen og eftermiddagen når helt uacceptable højder.

Det sociale og sundhedsmæssige liv

Vælger du at leve dit liv i landsbyen Christiania, får du også mulighed for at leve et socialt aktivt og ansvarligt liv.

Christianias struktur giver gode muligheder for at være med til at tage beslutninger og medfører et stort kendskab til hinandens forskellige meninger og holdninger. Strukturen giver også holdbare og hurtigt gennemførte løsninger, når det lykkes at skabe enighed omkring en problemstilling.

På Christianias fællesmøder og områdemøder er idealet at skabe konsensus ved hjælp af fornuftig dialog, hvor det bedste argument – accepteret af alle parter – skaber baggrund for beslutningen.

Magten ligger i lokalsamfundet og ikke på et fjernt kontor i statens administration. Derfor er det nødvendigt at se de mennesker i øjnene, som berøres af nye beslutninger. På Christiania er det ikke muligt at gemme sig bag et bureaukratisk hierarki; derfor må man tage ansvar for sine holdninger og argumenter.

Den sociale smeltgryde

Den konstante normbearbejdning, der foregår på møderne, har også en afsmittende virkning på dagligdagens netværk, hvor de åbne beslutningsstrukturer sikrer ansvarligheden over for både det fysiske og psykiske miljø. Den inviterer til daglige diskussioner i lokalsamfundet, på tværs af forskellighed og sociale skel, og resulterer derfor i maksimal integration af de forskellige typer mennesker, der bor eller har deres daglige virke på Christiania.

Vi bliver nødt til at være mere åbne over for hinanden end i andre bykvarterer, og det giver en større tolerance samt en psykisk robusthed og styrke i forhold til det daglige samspil og liv.

Man kan måske indvende, at Christianias beslutningsstruktur ikke har ført til et problemfrit samfund, men det har i høj grad ført til et lokalsamfund, der kan tage hånd om en lang række problemer, uden offentlig støtte og indgriben.

Christianias beslutningsstruktur har også indflydelse på måden, de fleste virksomheder og arbejdspladser organiseres på. Her er kollektiv ledelse snarere reglen end undtagelsen. Dette fremmer den enkelte medarbejders motivation og interesse i arbejdspladsen og er med til at give arbejdet mening for den enkelte, der ikke blot føler sig som et redskab til at opbygge virksomhedens værdi eller som en lønslave, men som en værdifuld medspiller i at få samfundet til at fungere på den bedst mulige måde.

Nærmiljø

Lokalområdet skaber gode muligheder for udbygningen af det sociale netværk. Arbejdspladser, institutioner og private hjem er alle integreret i det samme område. De samme personer cirkulerer inden for disse, så man f.eks. ikke bare kender personalet i sit barns institution som pædagoger, men også som naboer, kunder eller gæster i de lokale virksomheder og restauranter.

Nærmiljøet i den lille landsby er vi er meget stolte af, og vi følger hinanden fra vugge til grav. Christianias 32-årige eksistens har bevirket, at mange har boet her over en længere årrække. De tætte og langvarige relationer beboerne udvikler indbyrdes, er medvirkende til at give en stærk identitetsfølelse for den enkelte borger i Christiania og skaber et stærkt tilhørsforhold både til andre christianitter og til stedet og bygningerne.

Christiania modvirker en fremmedgørelse og ansvarsforflygtigelse i forhold til omgivelser og medmennesker, som ellers er et karakteristika ved det moderne samfund. Tilhørsforholdet er så stærkt gennem årene, at en afvikling eller normalisering af Christiania kan medvirke til en følelse af "statsløshed" hos en større gruppe mennesker, hvilket efterfølgende vil kunne give store problemer.

Socialt netværk

Fristadens sociale netværk er veludviklet og rummer alle, der er interesseret i at være en del af fællesskabet. Netværket skaber en forbedret livskvalitet og tryghed i hverdagen. Børnene kan fra en tidlig alder færdes frit på hele området.

Vi kender hinandens børn og ved hvor de bor, og dermed ved vi også, om de er på "afveje" hjemmefra. De ældre og de fysisk svagelige bliver der ligeledes taget hånd om, enten ved nabohjælp eller gennem vores beboerrådgivning Herfra og Videre.

Børneinstitutionerne

På Christiania bor cirka 200 børn i alderen 0-18 år. Dette samlede tal har de sidste ti år været meget konstant, men med både store og små årgange.

Christiania har i dag etableret fire børneinstitutioner, som vi selv afholder alle udgifter til. Institutionerne er i dag normeret til:

- 12 vuggestuebørn
- 21 børnehavebørn
- 21 fritidshjemsbørn
- 21 børn i klubtilbud.

Vi mener, at Christiania sparer Københavns kommune for et stort beløb ved vores selvfinansierede børneinstitutioner.

De er berømte og får ofte henvendelser og besøg fra skoleklasser og børnehaveseminarier fra såvel Danmark og udland.

En af de ting, der ofte fremhæves af især pædagoger, er fordelene ved, at børnene både bor og går på institution i det samme område. Det giver et usædvanligt stærkt socialt netværk, og medarbejderne på institutionerne får et godt indblik i de enkelte børns vilkår uden for "arbejdstiden".

Samtidig er området privilegeret med velegnede udendørs- og indendørsfaciliteter, og vi har ingen biltrafik.

Alt i alt betragter vi Christiania som et lille paradis for vores børn, og vi er naturligvis ikke interesserede i at nedlægge institutionerne. Vi vil blot gøre opmærksom på, at der her er en udgift – som normalt er en kommunal forpligtelse – der suverænt varetages af Christianias Fælleskasse.

Christianias børn

Fristadens børn har igennem 20 år haft besøg af Randi Steen, der er sundhedsplejerske på Christiania. Gennem sit nære kendskab til børnefamilierne og deres sundhedstilstand var hun i foråret 2003 med til at afkræfte en række udsagn fremført af Ulrik Kragh ²⁸.

I en husstandsomdelt folder påstår han, at børnene på Christiania lider overlast på grund af kriminalitet, misbrug og dårlig sundhedstilstand. Og at lungebetændelse, leverbetændelse og tuberkulose er i overrepræsentation.

Sundhedsplejersken skrev på den baggrund i Christianshavneren ²⁹, at "det absolut intet har på sig, tværtimod er børnene på Christiania sunde, glade og raske børn, der lever et godt liv med nærhed og trygge rammer.

Børnene lever i et lille samfund, hvor de kan overskue hverdagen. Mange går i daginstitution i nærheden af hvor mor og far arbejder – de ved hvor købmanden, bageren, grønthandleren med mere er.

Børnene kan færdes frit, da alle gader

fungerer som gågader, og alle voksne passer på børnene".

Sundhedsplejerske Randi Steen fortsætter: "Lad mig slå fast, at ingen børn på Christiania har:

- stukket sig på kanyler – jeg har aldrig i de 20 år, jeg har arbejdet her, hørt eller set nogen, der har stukket sig på en kanyle.
- tuberkulose. De bliver undersøgt en gang årligt.
- og ingen har leverbetændelse".

Hun slutter sit indlæg: "Jeg oplever børnenes forældre som ansvarsfulde forældre, der er interesserede i deres børns opvækst. Som andre forældre lytter de til de råd og den vejledning, jeg giver".

Ungdomsarbejde

Nye tiltag for de større børn

Christianias børn har tilbud om at komme i vuggestue, børnehus og siden fritidshjem, indtil de er ti år.

Derefter mangler vi aktiviteter til de unge, der i denne alder har behov for at afprøve grænser og finde egne positioner i livet.

I vinteren 1996 blev der derfor taget initiativ til at skabe nogle aktiviteter uden for de gængse rammer med en skitur til Norge for en udvalgt gruppe. Turen havde den tilsigtede effekt, og der har siden været flere ture med samme gruppe børn, under parolen "Ud af Røret".

Projektet er blevet populært, og tilbuddet er blevet udvidet, så der nu er tre grupper med i alt 45-55 unge i alderen 10-16 år, der får tilbud om en sommer- og vintertur.

Til finansiering af disse ture afholder Ud af Røret løbende arrangementer, hvor børnene og de unge selv deltager. Da de unge i lang tid har manglet et sted at være, har det ført til, at der er ved at blive lavet en ungdomsklub for de unge på Christiania, hvor de også her i samarbejde med et par voksne skal forsøge at køre klubben ³⁰.

Beboerrådgivningen Herfra og Videre

Christianias Beboerrådgivning "Herfra og Videre" (HoV) blev oprettet i 1978. Gennem årene har der været foretaget forskellige mindre organisatoriske ændringer, men ikke ændring af formålet.

Tidligere fungerede et mere ad hoc-præget rådgivningsarbejde bl.a. i forbindelse med Christianias aktioner mod de hårde stoffer. I 1988 blev HoV en fast rådgivningsenhed finansieret via Finansloven, da de sociale myndigheder havde svært ved at arbejde på Christiania.

HoV ledes af en bestyrelse på syv personer. Heraf er fem christianitter valgt på et fællesmøde, samt to repræsentanter udpeget af Forsvarsministeriet.

Arbejdsopgaver:

- Individuelt opsøgende arbejde.
- Misbrugsarbejde rettet mod alkoholmisbrug finansieret af Storbypulje.
- En særlig Christiania ordning som supplement til den kommunale hjemmehjælp.
- Aktivering/jobtræning.
- Samarbejde med sundhedsplejersken.
- Samarbejde med Socialcentret om børne- og familiesager.
- Støtte til psykisk syge i et tæt samarbejde med Støtte- og Kontaktcentret i Linnésgade, Distriktpsychiatrien og psykiatrisk skadestue.
- Grønlændere støttes via et caféprojekt i et samarbejde med POQs grønlandske socialrådgiver.

Sundhedshuset

Christianias Sundhedshus er et alternativ til det etablerede sundhedssystem og er først og fremmest et førstehjælpssted, hvor alle kan få råd og vejledning, urter, vitaminer samt anden alternativ og forebyggende behandling. Sundhedshuset har efter mange års erfaring opbygget en stor kompetence i sårbehandling, som får stor anerkendelse fra det etablerede behandlingssystem.

Huset har et stort urteapotek og et lille tilbud af naturmedicin og vitaminer. Der er en bredt uddannet personalegruppe:

- Zoneterapeut
- Læge
- Afspændingspædagog
- Sygehjælper
- Urteterapeut
- Sundhedsplejerske

Personalegruppen trækker på hinandens viden.

En gang ugentligt kommer der en læge, som man kan henvende sig anonymt til, og

ligeledes kommer sundhedsplejersken, som tilser og hjælper småbørnsfamilierne.

Da Christiania er en ventil i samfundet for hjemløse, psykisk syge og andre skæve eksistenser, fungerer Sundhedshuset også som varrestue med the, kaffe og et plaster på såret. Her samarbejdes også med de omkringliggende sociale instanser for denne befolkningsgruppe, og desuden laves der også lokalt opsøgende arbejde, når der opstår behov for det.

- 1 Beboerrådgivningen modtager over Finansloven.
- 2 Christianias økonomi i forhold til kommunale myndigheder beskrives i afsnittet om Ejendomsskatten.
- 3 Ansøgninger til nye projekter skal være fremlagt i Ugespejlet (Christianias ugeavis) mindst en uge før Økonomimødet.
- 4 Da vi ikke ejer eller lejer vores boliger, betaler vi en brugsleje til fælles faciliteter og drift af området.
- 5 Jf. note 1.
- 6 Se afsnit om 1/3 dels ordninger og Den Grønne Lånefond.
- 7 Se også afsnit om Det sociale og sundhedsmæssige liv på Christiania.
- 8 Underskrevet af Forsvarsministeren og Kontaktgruppen på vegne af Christiania. Se også bilag med de overordnede principper for Rammeaftalen.
- 9 Se bilag om økonomi.
- 10 Se bilag om 1/3 dels ordning.
- 11 Se bilag om Rammeaftalen.
- 12 Selvom afsenderen allerede har betalt for en fuld porto.
- 13 Nu udstillet på Louisiana.
- 14 Forbindelsesled mellem Christiania og Forsvarsministeriet, Københavns Kommune og andre offentlige myndigheder.
- 15 Rammeaftalen, se bilag - FNS er forsvarsministeriets Fæstnings- og Natursekretariat.
- 16 Bygninger der i Lokalplanen af 1991 er udpeget som ulovligt byggeri.
- 17 En i et byggefelt og den anden bygget med tilladelse fra Forsvarsministeriet.
- 18 Rejsende håndværkere.
- 19 Byggekontoret kan bruges som sparringspartner og rådgiver i byggeteknik.
- 20 Se afsnittet om Mælkevejens områdevarme.
- 21 Klubber og virksomheder har siden begyndelsen af 1990'erne betalt efter forbrug.
- 22 Se bilag med Rammeaftalen.
- 23 Forsvarsministeriets sekretariat. Fæstnings- og NaturSekretariatet.
- 24 Redegørelse af 6. maj 2003.
- 25 Se afsnittet "Trafik og parkering omkring Christiania".
- 26 Blandt andet Sofiegården.
- 27 Se også punktet "Trafik og parkering omkring Christiania" senere i rapporten.
- 28 Medlem af Folketinget og Christiania-ordfører for Venstre.
- 29 Christianshavneren juni 2003.
- 30 Se afsnit om Løppebygningen.

Del II: Byggekøretet og Maskinhallen

Christianias tekniske forvaltning

Byggekøretets opgaver

Registrant

Kloak

- Større kloakeringsopgaver i de sidste ti år
- Rodzoneanlæg

EI

- Større elopgaver i de sidste ti år

Vand

- Større vandopgaver i de sidste ti år
- Spar2-gruppen

Bygningsvedligeholdelse

- Råd og svamp • Tagrenoveringer
- Gennemførte projekter de sidste ti år
- Fredens ark • M-huset • Loppebygningen
- Operaens tag • Krudthuset

Arealpleje

- Større arealplejeopgaver udført de sidste ti år

- "Lige til kanten" • Prærien
- Prærieindgangen • Rosenhusindgangen

Overflade

- Større vejprojekter gennemført de sidste ti år
- Gadefejning og snerydning

Brandforebyggelse

- Brandsugebrønde på Dyssen
- Brandsikring af Operaen

Miljø

- Forurennet jord • Voldgraven

Rottebekæmpelse

Skorstensfejning

Maskinhallen / maskinparken

- Affaldshåndtering på Christiania

Samarbejdspartnere

Christianias tekniske forvaltning

Byggemødet, budgetmødet og/eller et fællesmøde udstikker de overordnede linjer i målsætningen for planlægningen Og udførelsen af større etablerings og vedligeholdelsesarbejder.

Byggekontorets og Maskinhallens opgave er derefter at udføre beslutningerne.

I Byggekontorets regi fungerer forskellige arbejdsgrupper, der i praksis er selvstyrende - Spar2-gruppen, gartnergruppen, gadefejning etc. Maskinhallen står for maskinparken og fungerer som en selvstændig virksomhed.

Byggekontorets opgaver

Byggekontorets arbejde kan sammenlignes direkte med opgaver, der traditionelt varetages i en kommunal teknisk forvaltning.

Opgaverne er:

- Vedligeholdelse og udvikling af vand-, kloak- og el-net
- Arealpleje
- Byggeteknisk rådgivning af beboere og virksomheder
- Brandforebyggelse
- Computerregistrant

Alle aktiviteter, der fra Byggekontoret, er finansieret med budget fra Christianias Fælleskasse 31.

Registrant

1989 påbegyndte Byggekontoret arbejdet med at indføre en EDB-baseret registrant over alle tekniske installationer, som forefindes på Christiania.

Registrantens grundlag er en computerbaseret tegning af Christianias område, dvs. arealet, veje, stier og huse efter en luftfotografering af området.

Bagefter har den digitaliserede tegning fået tilført detaljer om de tekniske installationer, som placering og størrelser af kloakbrønde, rør, vandledninger, stophaner, elkabler med mere.

Efterfølgende er alle ændringer og tilføjelser blevet indført i tegningen, og den fremstår i dag som den mest komplette oversigt over Christianias infrastruktur. For tiden arbejder vi på at få registranten opdateret, så den også indeholder alle forandringer på bygninger, veje, stier og arealer.

Fremtidsplanen er, at databasen udbygges til at omfatte endnu flere installationer og informationer – el- og vandmålere, telefon, computernetværk, forurening, bygningstegninger samt dertil kædede relevante dokumenter.

Dermed gøres registranten til et endnu mere anvendeligt værktøj i det daglige arbejde. Allerede i dag er registranten det mest betydningsfulde arbejdsværktøj på Byggekontoret.

Samtidig er det et unikt værktøj, der både er meget præcist, detaljeret og med sin digitale teknologi er forud for arbejdsformen i de fleste kommunale tekniske forvaltninger i Danmark.

Kloak

Christianias kloaksystem er oprindelig blevet etableret i forsvarets tid og består af et spildevandssystem, som er tilsluttet det kommunale rensningsanlæg på Lynetten og et regnvandssystem, som har afløb til Tømmergraven.

Christiania varetager selv vedligeholdelse og udbygning af kloaknettet på Christianias område, og Byggekantoret har derfor etableret en kloakgruppe og -værksted.

Her er der viden og knowhow til rådgivning, der sikrer en høj standard for at undgå skader på installationer og bygninger, samt udførelse af kloakarbejde for Christianias beboere og virksomheder,

Selv om store dele af det oprindelige ledningsnet på Christiania er relativt gammelt og består af lerrør og betonbrønde, er dets tilstand rimelig god.

I dag er der kun mindre skader på systemet, som kræver en større opgravning og reparation. Byggekantoret har en opsparing til at etablere en ny kloakforsyning til erstatning af Midtdyssens sivedrænsanlæg, som blev etableret for 15 år siden.

Byggekantoret varetager service til:

- Fristadens syv pumpebrønde til spildevand
- Vedligeholdelse af eksisterende installationer
- Hovedkloakpumpestationer
- Slamsugning af regnvandsbrønde
- TV-inspektion af kloaknettet

Byggekantoret har etableret:

- Olie- og kemikalieudskiller i Maskinhallen
- Melfælde i Bageriet
- Leropsamlingsbrønd ved Keramikhuset
- Fedtfælder ved vores restaurationer og på Carl Madsens Plads.

Dele af vedligeholdelsen bliver foretaget af Byggekantoret i samarbejde med enten Maskinhallens slamsugerhold eller et privat TV-inspektionsfirma.

Christianias Byggekantor har også tegnet en servicekontrakt med Flygt Pumper til eftersyn og vedligeholdelse af de ti pumpestationer, der befinder sig på Christianias område.

Vedligeholdelsen af installationerne i beboelser og virksomheder påhviler beboerne/brugerne med hjælp og vejledning fra Byggekantoret.

De dele af Christiania ³², som ikke oprindeligt har været tilsluttet kloakforsyningen, er i de sidste år enten blevet tilsluttet det offentlige kloaknet eller er blevet forsynet med alternative spildevandsrensingsanlæg som rodzoner.

Større kloakeringsopgaver

i de sidste ti år:

- Alle områder af Christiania er i dag kloakeret eller har fået etableret rodzoneanlæg til gråt spildevand. 99% af boligerne har eget toilet og bad.
- Nyetablering af overfladeafvanding på Christiania, senest på Prærien.
- Nyetablering af konventionel kloak til Syddysen til erstatning af sive drænsanlæg.
- Nyetablering af rodzoneanlæg til 50 beboelser på Dyssen, Blå Karamel og Bjørnekloen samt til forskellige selvbyggerhuse og skurvogne.
- Nyetablering af konventionel kloak til Børneengen, Grønnegade,

Skurvognslandsbyen samt til forskellige selvbyggerhuse og skurvogne.

Traditionelle løsninger på spildevandsafledning er blevet suppleret med en række bæredygtige økologiske rodzoneanlæg.

Rodzoneanlæg

For at kunne etablere en miljømæssig forsvarlig bortskaffelse af spildevand i yderområderne af Christiania, er der etableret en række rodzoneanlæg dimensioneret efter anslået vandforbrug + 25% ³³.

Alle projekterne er udført i tæt samarbejde med beboerne efter principperne om direkte deltagelse, indflydelse og selvforvaltning. I sommeren 1997 afholdt Byggekontoret et "byg-med kursus" og etablerede to rodzoneanlæg i den Blå Karamel beliggende på "Carls Bastion".

I 1998 etablerede Byggekontoret seks nye rodzoneanlæg eller biologisk spildevandsrensning med ny vand- og strømforsyning til beboerne i Bjørnekloen. I 1999 etableres yderligere et rodzoneanlæg på Midtdyssen med ny vandforsyning til beboerne. Siden er der etableret yderligere 12 rodzoneanlæg på Christiania.

En gang om året gennemgås anlæggene af Byggekontoret ³⁴ sammen med beboerne, og der aftales eventuelle justeringer.

El

Hoveddelen af Christiania har været tilsluttet elnettet allerede i forsvarets tid, og disse installationer, som daterer sig fra 1950'erne og 1960'erne, er forældede og skiftes løbende ud.

Udskiftningen omfatter både hovedforsyningstavler, kabler i jorden samt fordelingstavlerne i de enkelte områder og bygninger og prioriteres ud fra tekniske, sikkerhedsmæssige og finansielle aspekter. Vedligeholdelsen af installationerne i de enkelte beboelser og virksomheder påhviler dog beboerne og brugerne med hjælp fra Byggekontoret.

Christiania bliver forsynet med el fra Københavns Energi (KE) via seks forsyningssteder:

- 10 KV transformerstation, som dækker 75% af Christianias elforbrug.
- Tre almindelige 0,4 KV forsyninger i yderområderne
- To 0,4 KV treledsforsyninger

Transformerstationen bliver ligesom alle tekniske installationer vedligeholdt af og på Christianias regning ³⁵.

Da det efterhånden kniber med at skaffe reservedele til transformatorstationen, er der etableret en opsparingsordning til at få foretaget en komplet udskiftning af denne.

Prisniveauet for denne opgave ligger over en halv million kr.

Vedligeholdelsen og forbedringen af det almindelige 0,4 KV-net bliver foretaget af Christianias Byggekontor, som til formålet har etableret en el-gruppe og -værksted. Arbejdet består af tre hovedopgaver: vedligeholdelse, omlægning, udbygning og rådgivning.

Rådgivning og udførelse af elarbejde for Christianias beboere og virksomheder er vigtigt for at sikre en så høj standard som muligt og derved undgå ulykker og brand.

Omstillingen fra gammelt kaserneområde til selvforvaltet by stiller nye krav til forsyningsledningerne.

Derfor er der et løbende arbejde i gang med at omlægge og udbygge forsyningsnettet på

Christiania, for at tilfredsstille behovet og øge driftssikkerheden. Desuden er der i Christianias første år blevet installeret en del midlertidige installationer. Typisk luftledninger til skurvogne og selvbyggerhuse i yderområderne, som nu for en stor dels vedkommende er blevet erstattet med jordledninger.

Større elopgaver i de sidste ti år:

- Komplet udskiftning og renovation af hovedforsyningstavle i Fredens Ark.
- Renovering af hovedforsyningstavle i Rosenhuset med tilslutning til KE's net.
- Etablering af nye kabler fra transformerstationen til Syd- og Midtdyssen.
- Etablering af nye kabler fra transformerstationen til forskellige storforbrugere (Vaskeriet, Bageriet, Grå Hal).
- Derudover udføres vedligeholdelse af ledningsnet til tavler og målere ifølge stærkstrøms-regulativet i Danmark.
- Fra 2002 blev Christiania som storkunde en del af det liberaliserede elmarked.
- Omlægning fra luft- til jordledninger til 50 beboelser i Nordområdet, Blå Karamel og Bjørnekloen.
- Alle huse i områderne har fået etableret elforsyning, og i øjeblikket er det største projekt at få etableret elmålere til alle beboelser og husstande. På den måde øger vi forbrugerens bevidsthed, og forbruget nedsættes formentlig.

Vand

Christiania bliver forsynet med vand fra Københavns Energi og Byggekontoret varetager vedligeholdelse og udbygning af ledningsnettet på Christiania.

Til dette formål har Byggekontoret etableret en Vand-gruppe samt et -værksted, hvis opgaver er:

- Vedligeholde offentlige vandinstallationer i jorden
- Omlægning og udbygning af ledningsnet
- Gratis reparationer af beboernes løbende vandhaner og toiletter
- Rådgivning
- Vandspare-projekter
- Løbende reparation/udskiftning af stophaner
- Opsætning af vandmålere og kvartårige måler aflæsninger til kontrol med vandspild.

Store dele af Christiania har været forsynet med vand allerede i forsvarets tid, og disse installationer, som er op til 100 år gamle, er ved at være godt rustne og kræver en løbende vedligeholdelse. Der bliver løbende via natmålinger holdt øje med, om der er opstået vandbrud, især om vinteren, og disse bliver så lokaliseret og udbedret. Desuden bliver der, hvor det er påkrævet, udskiftet større strækninger af vandledninger i et stykke.

Vedligeholdelsen af installationerne i de enkelte beboelser og virksomheder påhviler dog beboerne og brugerne med hjælp fra Byggekontoret.

Andre dele af Christiania har aldrig været tilsluttet vandforsyningen. Derfor er yderområder som Børneengen, Blå Karamel, Bjørnekloen og Dyssen i de sidste år blevet forsynet med nye vandledninger. Ved arbejdet er sideløbende blevet etableret forsvarlige afløbsforhold.

Større vandopgaver i de sidste ti år:

- For tiden er det største projekt at etablere vandmålere til alle beboelser og huse.
- Alle områder på Christiania har fået vandinstallationer.

- Nyetablering af tre nye hovedmålerbrønde på Christianias område ved Refshalevejen som erstatning for en målerbrønd ved Trekantsgrunden.
- Udskiftning af flere strækninger af Christianias hovedforsyningsledning.
- Etablering af ti brandsugebrønde på Dyssen til Københavns Brandvæsen.
- Nyetablering af vandledninger til 50 beboelser på Børneengen, Blå Karamel og Bjørnekloen samt til forskellige selvbyggerhuse og skurvogne.

Spar2-gruppen

Spar2-gruppen er Byggekontoets vandsparegruppe, der tager sig af dryppende vandhaner, løbende toiletter, opsætning af sparetoiletter m.m.

Spar2-gruppen blev etableret i begyndelsen af halvfemserne. Christiania vurderede, at det på sigt ville være langt mere økonomisk og økologisk bæredygtigt, at Byggekontoets blikkenslagere reparerede vores defekte vandhaner uden omkostninger for den enkelte christianit i stedet for at betale for spildt vand.

Med tiden udviklede Spar2-gruppen sig til at omfatte vedligeholdelse med udskiftning og udbygning af militærets 100 år gamle vand- og kloaksystemer. På nuværende tidspunkt (medio 2003) har Byggekontoet sparet omkring 510.000 kr. op til udskiftning af hovedvandtilførslen til Christiania. Udskiftningen vil foregå løbende over nogle år.

Bygningsvedligeholdelse

I de første år af Christianias historie var mange byggerier præget af eksperimenter og uvidenhed. Flere af disse byggerier er i dag forgået eller er blevet revet ned, er renoveret eller står for at skulle renoveres.

Undervejs endte nogle af disse byggerier desværre med at forvolde mere skade end gavn på de gamle bygninger.

Især er der opstået skader på mange tage ved forkert eller manglende inddækninger ved tagvinduer, kviste og skorstene. Det har i nogle tilfælde ført til råd og svamp.

Manglende vedligeholdelse har også medført flere skader på bygninger, eksempelvis ved manglende tagrender og tagedløb. Det er disse skader, som Christiania har taget hul på i 1990'erne, hvor vi har udført flere tagrenoveringer, og flere projekter er på vej.

Byggekontoet har haft en stor betydning for et højt byggeteknisk niveau på Christiania. Kontoet fungerer som et videnscenter med tilbud om rådgivning. Et byggeri med økonomisk støtte fra fællesskabet skal være byggeteknisk i orden og godkendt af byggemødet.

Råd og svamp

Byggekontoet har en stor viden omkring identificering, bekæmpelse og forebyggelse af råd og svamp.

Opdager en beboer noget der kunne ligne svamp tilkaldes Byggekontoet, som tager en prøve, der bliver identificeret af Hussvamplaboratoriet.

Med den indsamlede viden udarbejder Byggekontoet en handlingsplan/ projektbeskrivelse og hjælper med at udarbejde en ansøgning til byggemødet.

Tagrenoveringer

De sidste 15 år har mange af de gamle bygninger været igennem store tagrenoveringer: Stjerneskipet, Novahuset, Blå hus, Loppebygningen, Rosenhuset, Operaen, Grå Hal, Fabrikken, Det lille Krudthus, M-huset, Mælkebøttens port med flere. Og andre huse står foran større tagrenoveringer.

Mange projekter er gennemført med 1/3-delsordninger, og beboerne/brugerne har været med til planlægningen og udførelsen i det omfang, det har været muligt.

Gennemførte projekter de sidste 10 år

I det næste afsnit gennemgår vi nogle af de væsentligste bygningsmæssige renoveringer og reparationer i de sidste ti år.

Fredens Ark

Den tidligere kasernebygning er Christianias største bygning med cirka 80 beboere. Huset er opført i 1830'erne som grundmuret bygning med hovedparten af de indvendige skillevægge udført i bindingsværk. Huset er i fire etager samt tagetage og udnyttet spidsloft med en tagflade på ca. 2000 m².

Siden begyndelsen af 1980'erne har beboerne været klar over, at taget er stærkt angrebet af bl.a. ægte hussvamp. Undersøgelser har vist, at nogle svampeangreb er fra før Christianias overtagelse af bygningen ³⁶.

Området har siden midten af 1980'erne arbejdet på at organisere sig, indsamle penge til renoveringen og klarlægge projektets omfang.

Der er også udarbejdet en handlingsplan med en opdeling af tagrenoveringen i fire etaper, således at området kan overkomme arbejdet både organisatorisk og økonomisk.

Da projektet økonomisk langt overstiger Christianias og Byggekontorets normale tagrenoveringer med en byggesum på anslået otte millioner kr., er renoveringen beskrevet i en projektbeskrivelse, som både er myndighedsansøgning og udbudsmateriale til en hovedentreprise.

I midten af 1990'erne gennemførte området selv en større renovering i den sydligste del af tagetagen, hvor der var angreb af ægte hussvamp.

Fredens Ark ønsker at respektere bygningens status som bevaringsværdig. Taget vil derfor blive udført med nye blådæmpede vingetegl lagt på et undertag af vandfast krydsfiner belagt med underpap og ny lægtning.

Inddækninger ved skorstene og brandkamme vil blive udført traditionelt som murede inddækninger. Rygningssten vil blive lagt i mørtel.

Alle tagvinduer vil blive skiftet til tophængte Velux-vinduer (redningsåbninger), der opsættes, således at tagfladen får et mere roligt og ensartet udtryk end den nuværende.

I forbindelse med renoveringen af taget, vil der blive gennemført en brand-sikring af tagetagen.

M-huset

I årene 2000 og 2001 var M-huset igennem en stor tagrenovering.

En tredjedel af taget var angrebet af gul tømmersvamp.

- Skalker blev udskiftet, nye taglægter, nyt undertag og nye vingetegl. Der blev imprægneret mod svamp i skalker og tagrem. Samtidig blev der opbygget nye kviste.
 - Renovering af murkrone i forbindelse med svampeskade.
 - Alle tagvinduer er udskiftet til tophængte, således at de kan fungere som redningsåbninger.
 - Etageadskillelse udbedret for angreb med hvid tømmersvamp.
 - Nye inddækninger, skotrender, tagrender og nedløb.
 - Tagflade og etageadskillelse er isoleret med papirgranulat.
 - Udvendig trappe udskiftet med ny spindeltrappe i galvaniseret jern.
- Desuden er der etableret nyt omfangsdræn og nye nedløbsbrønde.

Loppebygningen 37

Efter beslutningen om at indrette en ungdomsklub i Loppebygningens syddel er taget i denne del af Loppebygningen blevet renoveret.

- I forbindelse med tagrenoveringen blev der konstateret ægte hussvamp i tagfoden, og hele tagfoden i husets nordlige, mellemste og sydlige del blev derfor gennemgået og udbedret for svamp.
- Spær er blevet udskiftet eller genoprettet hvor nødvendigt.
- Tagdækning er af naturskifer som det oprindelige tag.
- Der er opsat nye Velux tagvinduer af ensartet størrelse, og en del af disse er udført som redningsåbninger.

Færdiggørelse af indvendige overflader har været lagt ud til klubbens brugere, men i erkendelse af opgavens omfang, har vi nu vurderet at færdiggørelsen af Ungdomsklubben er et fællesanliggende.

Operaens tag

Operaen er en af Christianias gamle og bevaringsværdige bygninger.

Huset indeholder Christianias forsamlingshus, Børneteater, Jazz-klub, Nyt Forum 38, Værksteder og café.

Under taget er der indrettet boliger for ca. ti beboere.

Taget trængte til en gennemgribende renovering og var flere steder angrebet af ægte hussvamp samt gul tømmersvamp.

Der blev taget svampeprøver tagfoden rundt, udvalgte steder i etageadskillelse samt i øvrige tagflader.

En tagrenovering blev gennemført i årene 1998-2001 og var inddelt i tre etaper:

- Flere spær blev delvist skiftet eller lasket.
- Alle spær blev forstærket ved tagfod.
- Ny tagfod hele vejen rundt.
- Alle lægter udskiftet, i alt ca. 2.5 km lægter.
- De nye tagsten er "Gammel dansk vingetagsten" svarende til de oprindelige tagsten.
- Der blev isat nye ovenlysvinduer til erstatning af tidligere utætte gamle stålvinduer, hvoraf 11 er redningsåbninger svarende til en redningsåbning pr. beboelsesrum.

- To murede skorstene blev renoveret.
- Der blev lavet ny kobberskotrende med tilhørende kobbernedløb.
- Murkronen blev renoveret og brandkam udskiftet og opmuret.
- Helt eller delvist fornyet etageadskillelse flere steder pga. råd og svampe skader.

Projektet er gennemført med Byggekontoret som byggeteknisk rådgiver og med en beboer som projektansvarlig i planlægningen og byggefasen.

Krudthuset

Midt på Børneengen ligger en af Christianias ældste og mest bevaringsværdige bygninger – Krudthuset. Et gammelt krudtmagasin, der i dag er omdannet til bolig for en familie.

Bygningen har i mange år – også i tiden før Christiania – været angrebet af ægte hussvamp i tagkonstruktionen.

Alle remme, stikbjælker og skalke er angrebet og skal skiftes.

Svampeangrebet har desuden bredt sig til murkronen og andet murværk samt til vinduer i øverste etage.

De fleste teglsten er stærk forvitrede og skal alle skiftes.

Identificering af skadernes omfang er sket i samarbejde med Hussvamlaboratoriet.

Der er udarbejdet en handlingsplan for renoveringen, og vi undersøger muligheder for finansiering af projektet gennem "udenbys" fonde, da projektets økonomiske omfang langt overstiger Christianias, områdets og beboernes økonomiske formåen.

Arealpleje

Christianias Gartnergruppe står for vedligeholdelsen af Christianias grønne områder.

Opgaverne er:

- Beskære og styne træer
- Vedligeholde grønne områder og stiforløb
- Sikre volde og søbred mod erosion
- Fælde syge træer og genplante

På voldområdet beskæres buske og stynes træer, så der kan komme luft til det bestående.

Gartnergruppen sår græs, retablerer stiforløb og sikrer mod nedskridning af jord ved at lægge træstammer i den nederste kant af voldene, de steder hvor de eroderer. Desuden etableres kystsikring af søbredden med jord og kampesten.

Hvor elmesygen hænger, fældes de syge træer af en gruppe træeteknikere. I disse år er turen kommet til vores smukke, men alt for gamle kastanjetræer, som rådner op.

I stedet genplanter Gartnergruppen med nye sorter af frugtbuske, frugt -og nøddetræer og lindetræer, der øger den miljømæssige mangfoldighed i området.

Fældede træer bliver brugt af børneinstitutionerne og Badehuset til opfyring i kombinerede olie-/træfyre.

Kvas og grene bliver komposteret og genanvendt til jordforbedring.

Gartnergruppen er en selvstændig enhed under Byggekontoret. På Byggemøderne orienteres om aktuelle projekter, og områderepræsentanterne har mulighed for at komme med ønsker og bestillinger.

Større arealplejeopgaver udført de sidste 10 år:

"Lige til kanten"

Gruppen har siden første maj 2003 gjort rent rundt om Christiania og fejlet for egen dør. Der er fjernet affald, rensset kantsten, og bådpladsen bag Multihuset er blevet ryddet for affald.

I Nordområdet er der etableret otte nye parkeringspladser og i maj måned 2003 blev indkørslen langs Den Grå Hal ryddet for containere og toiletvogn.

Volden op langs Røde Sols Plads og Psyak er genopbygget, og der er etableret en lille tværvold, så beboerne slipper for udsyn til den nye parkeringsplads, der giver plads til 18 biler.

Prærien

Byggekontoret har stået for anlægsarbejdet på Prærien samt brolægning og renovering af porten ved Rosenhuset. Siden foråret 2002 er der blevet lavet et betydeligt forberedende arbejde i Prærieområdet, der er blevet kloakeret og afvandret. Et nyanlagt stisystem leder gående og cyklister ind over Prærien i flere retninger. Langs stiforløbene er der opsat belysning, så området bliver overskueligt om natten.

Ved Genbrugsstationen er der bygget en vold beklædt med kampesten, med mulighed for siddepladser. Volden skal både fungere som støjvold og som rekreativt afslapningsområde. Her er også anlagt en hesteskoformet sol- og kælkebakke, beklædt med græs. Slutteligt er træer og buske beskåret, så området er blevet lyst og åbent.

Prærieindgangen

Christiania har på vores 32-års fødselsdag den 26. september 2003 åbnet ny indgang for gående og cyklister på hjørnet af Prinsessegade og Bådsmannsstræde.

Den gamle/nye hovedindgang – Prærieporten – er muret op i lyse sten og fungerer som sluse, der forhindrer biler i at køre ind.

Den samme Christiania kunstner, som har bygget legepladsen foran Loppebygningen, har tegnet indgangen. Beboerne i Prærieområdet har opført portslusen.

Rosenhusindgangen

Indgangen fra Prinsessegade mellem Rosenhuset og Loppebygningen blev brolagt i december 2002.

Indgangen er anlagt, så der kan etableres cykeltaxa-holdeplads.

Udformningen giver plads til, at der senere kan anlægges taxaafsætning, således som Vej & Park og Fæstnings- og Natursekretariatet har krævet.

Foreløbig er der placeret natursten langs fortovet for at forhindre bilkørsel, mens Christiania afventer næste skridt i den videre politiske behandling.

Overflade

Christianias vej- og stinet består for den ene halvdel af asfaltbelagte veje, den anden halvdel består af brostens- eller grusbelægning.

Da privat bilkørsel ikke er tilladt på Christiania, er størstedelen af vejnettet ikke udsat for de store trafikale belastninger og slides af den grund ikke så hurtigt ned.

Der er dog nogle få indfaldsveje, som bliver benyttet til stort set al varekørsel til Christiania, og på disse veje foregår der en løbende vedligeholdelse af overfladen.

Christianias Byggekontor har oprettet en gruppe, som har til opgave at vedligeholde veje og stier på Christiania.

For det meste drejer det sig om reetablering efter opgravninger i forbindelse med reparation eller nyanlæg af vand-, el- eller kloakledninger, samt jævnlig vedligeholdelse af grusbelagte og asfalterede veje.

Til brug for disse opgaver har Christiania anskaffet en vejhøvl og en vejtrømler. Der er desuden iværksat en opsparing til reparation af Dyssevejen.

Større vejprojekter gennemført de sidste 10 år

- Asfaltreparation af Langgaden, vej til Dyssebroen og i Fabriks- og Mælkevejsområdet.
- Etablering af dræn og ny overfladebelægning på Pile Allé.
- Reetablering af ca. 200 m asfaltbelagt vej i Nordområdet med nyetablering af overfladeafvanding.
- Afgravning, opbygning af vejkasse og belægning med grus på strækningen fra hovedindgangen ved Rosenhuset til Carl Madsens Plads.
- Brolægning af hovedindgangen ved Rosenhuset.

Gadefejning / snerydning

Byggekontoret har ansvaret for gadefejning og snerydning på Christianias side af Bådsmannsstræde, Prinsessegade og Refshalevej frem til indgangen til ved Multihuset.

Fejningen foregår med håndkraft og snerydningen med snefejmaskine.

Vi har ikke tidligere haft en snerydningspolitik på selve Christianias område. Derfor har det i årenes løb været afhængigt af, om der var nogle, der havde tid og lyst til at rydde sne.

Da mange Christianitter er blevet ældre, er behovet for snerydning større, og hovedgaderne bliver ryddet, når snemængden vokser.

De store brandveje på Christiania ryddes naturligvis fast.

Brandforebyggelse

Interessen for brandforebyggelse af Christianias huse startede allerede i slutningen af 1970'erne.

Som en del af aftalerne med Forsvarsministeriet er vi blevet enige om at udarbejde en meget omfattende og detaljeret rapport over brandsikkerheden på steder med offentlig adgang: Musikloppen, Spiseloppen, Nemoland, Månefiskeren og Woodstock.

Københavns Brandvæsens Forebyggende afdeling har udført brandtekniske analyser af de udvalgte bygninger i 1999.

Karakteristisk for disse lokaler er, at de fungerer som forsamlingslokaler og har offentlig adgang. Og som så ofte før på Christiania sker udviklingen i omvendt rækkefølge – krav og behov indføres og tilpasses først, efter at husets funktion er groet fast.

Formålet med rapporten er at redegøre for det nuværende sikkerhedsniveau i tilfælde af brand og stille forslag til, hvad der skal til, for at brandsikringen er forsvarlig.

Rapporten blev lavet i et samarbejde mellem Københavns Brandvæsen, Christianias Byggekontor og FNS. Christiania betalte for rapporten.

De enkelte værtshuse er enten i gang med / eller har allerede udført de foreslåede brandsikringstiltag.

Brandsugebrønde på Dyssen

Fra 1997 til 1998 etablerede Christiania ni brandsugebrønde, der dækker Dyssestien fra syd til nord. Byggekontoret har finansieret og var initiativtager og entreprenør på projektet. Sagen blev undervejs diskuteret med FNS, der stod for tilladelsen, og med Københavns Brandvæsen, der har godkendt projektet.

Der er i 1998 ansøgt om etablering af yderligere seks brandhaner på Refshalevej, så hele Christiania vil være dækket forsvarligt og korrekt ind brandteknisk.

Christiania afventer fortsat en afklaring og en tilladelse til etableringen af de nødvendige brandhaner.

Brandsikring af Operaen

Operaen anvendes i dag primært som forsamlingshus for Christiania med beboelse på loftetagen.

Den nuværende indretning af bygningen er ikke optimal i forhold til disse fællesaktiviteter, og på grund af den store personbelastning er det nødvendigt at ombygge både hoved- og bagtrappe således at de begge kan fungere som flugtveje. Det vil endvidere være nødvendigt at gennemføre brandsikring af skillevægge og etageadskillelser, for at sikre en forsvarlig brandsikring af bygningen.

Skitseprojekt til reovering af bygningen tager udgangspunkt i bygningens unikke karakter og udnytter en gammel blændet port. Flugtvej fra bagtrappen og Børneteatret vil munde ud i denne reetablerede portåbning.

Brandsikringsprojektet vil således både føre bygningen i retning af det oprindelige bygningsudtryk og sikre forsvarlige flugtveje for alle husets aktiviteter. Brandsikringsprojektet gennemføres i samarbejde med Dansk Brand-og sikringsteknisk Institut.

Miljø

Forurenet jord

Byggekontoret fik i april 1997 gennemført en jordanalyse hos Steins laboratorium. Analysen bekræftede vores formodning om, at jordforurening var et generelt problem i nogle områder. En forurening der uden nogen tvivl kan tillægges forsvarlets produktion af ammunition på området.

Vi søgte rådgivning hos Miljøkontrollen og samarbejdet resulterede i, at de fire børneinstitutioner fik gennemført jordbundsanalyser og Christiania indgik en aftale med Miljøkontrollen om afværgeforanstaltninger.

Ifølge aftalen var Christiania bygherre på projektet. Dette betød at vi ryddede områderne for løst og fast inventar, afgravede jorden, kørte denne bort og sørgede for udlægning af ren jord på lokaliteterne. Efterfølgende stod Christiania for reetableringen af græsplæner, plankeværk og legepladser for egen regning.

Der blev indgået en lignende aftale for fællesområdet Omeletten i Mælkebøtten i marts 1999.

Voldgraven

Imellem Dyssen og resten af Christiania ligger voldgraven, som en del af det historiske fæstningsanlæg omkring København. I dag et vigtigt landskabeligt element på Christiania. Indtil midten af 1980'erne var der en livlig badeaktivitet, især omkring Dysebroen.

Op igennem 1980'erne blev vandkvaliteten dog så dårlig at

Christiania opfordrede til badeforbud, da koncentrationen af næringsstoffer og fosfater var faretruende høj.

I dag ved vi at årsagerne til det dårlige vandmiljø var mange.

- Den rørledning, der skulle levere vand direkte fra Øresund til voldgraven, blev sløjftet i forbindelse med at Amagerforbrændingen blev udbygget i 1981. Voldgraven var samtidig aflukket ved Christmas Møllers Plads, hvor- for vandet var uden gennemstrømning.
- Da der blev lagt 2 højtrykloakledninger fra Pumpestationen til Lynetten, blev der frigivet en stor koncentration af næringsstoffer ved oprodning af bundsedimentet.
- Højtrykledningerne var i en årrække utætte, således at kloakvand sivede direkte ud i voldgraven.
- Christiania og de omkringliggende kolonihaver udledte fejlagtigt kloak- vand i overfladekloakken.

I alt for mange år blev der diskuteret, hvem der var den store synder, hvor alle parter stædigt holdt på at det var modparten.

Christiania omlagde i begyndelsen af 1990´erne de fejlkonstruerede kloakledninger, således at intet kloakvand længere føres til voldgraven.

Samtidig erkendte Miljøborgmesteren og øvrige myndigheder endelig deres ansvar. Afløbskontoret skaffede penge fra Københavns Kommune til at etablere et nyt og større rørsystem mellem indre og ydre voldgrav, samt et system til ensretning af vandgennemstrømningen, således at vand kun kan komme ind fra den nordlige havnære ende.

Vandkanterne mod syd blev forstærket, så der forsøgsvis kun tillades en vandniveau-variation på +/- 20 cm daglig vande.

Nogle år senere blev der endelig bevilliget penge til at oprense det forurenede slam fra ydre voldgrav.

I dag – efter næsten 10 år – ser det ud til at anstrengelser og udgifter er ved at lønne sig: selv efter den varme sommer 2003 er vandet klart; rejer, hunde-stejler, muslinger, ål, kutling m.fl. trives sammen med tang, ænder, svaner, blishøns, lappedykkere og hejrer.

Rottebekæmpelse

Byggekontoret står for bekæmpelse af rotter på Christiania i et tæt samarbejde med Miljøkontrollen. Byggekontoret står for den daglige bekæmpelse med opsætning og opfyldning af foderstationer til udendørs brug og klapfælder til indendørs brug. Via Christianias interne ugeavis, Ugespejlet, holdes beboerne løbende informeret om forebyggelse i forhold til skraldestationer, hønsegårde, skure, fuglefodring med mere.

Forår og efterår går Byggekontoret og Miljøkontrollen en runde, tjekker foderstationerne og laver strategier i de områder, hvor problemet er særligt stort – typisk i Christianias bycentrum.

Skorstensfejning

Skorstensfejerne kommer to gange om året i april og oktober kvartal. De fejer alle registrerede godkendte skorstene udvendigt, og hvis der er behov for det også indvendigt.

Christiania betaler årligt for fælles skorstensfejning, så det er gratis at benytte servicen.

Fire skorstensfejerne er tilknyttet til Christiania med hver deres faste områder. Skorstensfejeren kan også give råd og vejledning om korrekt fyring og om skorstensproblemer.

Maskinhallen / maskinparken

I 1985 blev Maskinhallen "klunset" og nedtaget fra NKT's gamle fabrik på Frederiksberg. Hvert eneste bræt blev nummereret, nedrevet og genopført på Christiania som base for skraldeholdet, garage for traktorer, maskinpark og indsamling, sortering og genbrug af flasker, pap og kompost.

I dag råder Maskinhallens maskinpark over:

- Tre traktorer
- To rendegravere med skovle
- Frontlæsser
- Slamsuger
- Lastbil med flaklad og komprimatorskab til dagrenovation
- Containere på 16m³ og 18 m³
- Fire trailere
- To tipvogne
- Vejtromle og -høvl
- Fejemaskine
- Varebil
- Motorbør
- Diverse større og mindre håndværktøj til udlejning.

Maskinhallen fik olie- og kemikalieudskiller i 1993 og en ny vaskehal i 1994 med toilet- og badeforhold til personalet.

I 1995 blev Maskinhallens tagkonstruktion renoveret, og samtidig blev der etableret regnvandsopsamling.

Affaldshåndtering på Christiania

I starten af fristadens historie blev der hurtigt dannet en skraldegruppe, men håndteringen var temmelig primitiv. Christianitterne så hurtigt store fordele i at sortere deres eget affald og derved reducere affaldsmængden.

Dette førte til etableringen af et olietøndesystem med kildesortering, der fungerede i en lang årrække.

Systemet krævede meget hårdt fysisk arbejde, hvor affaldet blev omlastet til lukkede containere fra R98, som Christiania havde en aftale med om den videre behandling af affaldet.

I 1988 deltog nogle Christianitter fra Maskinhallens skraldehold og Byggekontoret i Grøn By konkurrencen. Christiania's forslag, der beskrev etableringen af et komposteringsanlæg til egen bydel, inklusive den omliggende del af Christianshavn, vandt en delt førstepræmie, som vi benyttede til at anlægge et komposteringsanlæg på Norddysen.

Dette fungerede indtil slutningen af 2001, hvor der blev indført en decentralisering af behandlingen af det grønne affald ³⁹.

1996 starter projekteringen af et nyt dagrenovationssystem med lukkede containere på hjul og indkøb af Christianias egen skraldebil med komprimatorskab.

1997 køber Christiania en ny skraldebil og etablerer lokale dagrenovations-pladser. Kildesorteringen på de lokale dagrenovationspladser bibeholdes i det nye renovationssystem.

1998 indgår R98 en driftsoverenskomst med "Fristaden Christiania Miljø-station" om håndtering af storskrald på Christiania.

Ordningen har ikke været tilfredsstillende og har udløst behovet for en mere tidssvarende håndtering og løsning på storskraldsituationen.

2001 nedlægger Christiania sit fælles komposteringsanlæg, og der etableres decentral komposteringsordning ved boligerne.

Foråret 2002 starter projekteringen af en ny genbrugsstation på 500m² med en udbygget kildesortering i Prærieområdet.

Der rettes henvendelse til FNS om byggetilladelse, til Miljøkontrollen om miljøgodkendelse og til Amagerforbrændingen om en driftsoverenskomst.

Christiania opbygger og betaler for pladsen, medens Amagerforbrændingen leverer alt materiel og containere. Stationen bliver til brug for både christianitter og christianshavnerne, men der bliver kun mulighed for at aflevere materialer, hvis man ikke kommer i bil.

Sommeren 2003 er etableringen i fuld gang, og pladsen blev indviet 26. september 2003. Der er mulighed for at sortere i foreløbig 14 forskellige affaldstyper.

Samarbejdspartnere

Selvforvaltning og nærdemokrati blandt beboerne har aldrig været en hæmsko for Christianias samarbejde med offentlige myndigheder og private firmaer. Samspillet mellem professionelle håndværkere og christianitter har gennem årene virket frugtbart for opbygning af viden.

Christiania har gennem årene haft et godt og positivt samarbejde med følgende instanser:

El/transformatorstation Vand og kloak/ Pumpestation	Spildevandskontoret Københavns Kommune Afløbsafdeling Københavns Energi Kemp & Lauritzen Forsvarets Bygningstjeneste Flygt ITT Industries Dansk Rodzoneteknik
Rottebekæmpelse, jordforurening, levnedsmiddel- og miljøgodkendelser	Københavns Kommune Miljøkontrollen Fødevareregionen
Affaldshåndtering	R 98, Amager Forbrændingen
Skorstensfejning	Skorstensfejervæsenet i København
Svampebekæmpelse	Hussvamlaboratoriet Aps
Brandforebyggelse	Københavns Brandvæsens- Forebyggende afdeling Beredskabsforbundet Dansk Brand- og sikringsteknisk institut

- 31 Se bilag om økonomi.
- 32 Hovedsagelig yderområderne som Søbredden i Nord, Blå Karamel, Bjørnekloen og Dyssen.
- 33 Rodzonemetoden er udviklet i 1950'erne og virker som et biologisk filter, hvor en jordmasse gennemvævet af rødder renser spildevandet. På Christiania er udelukkende brugt tagrør af typen " Phragmites communis".
- 34 Christiania registrerer vandforbruget via måler, og der begæres kommunal refusion for spildevandsafgiften en gang årligt.
- 35 Da Christiania ikke selv har den fornødne ekspertise til at gennemføre arbejde på højspændings-installationer, har Byggekantoret indgået kontrakt med firmaet Kemp & Lauritzen om det lovpligtige årlige eftersyn af transformatorstationen samt evt. reparationer på Christianias regning.
- 36 Forsvarsministeriet har med Forsvarets Bygningstjeneste omkring 1980 udført en så mangelfuld renovering, at dele af svampen i tagkonstruktionen har fået lov til at overleve.
- 37 Se også andet sted om Loppemarkedet.
- 38 Christianias Informationskontor.
- 39 I slutningen af 1980erne etablerede R98 et komposteringsanlæg til flere millioner kroner, der skulle servicere den første del af Amager, men projektet blev nedlagt efter ca. 1år efter uoverskuelige driftsvanskeligheder.

CHRISTIANIA PÅ ARBEJDE

Forside Sammenfatning Del I: Selvforvaltning Del II: Byggekantoret og Maskinhallen
Del III: Græsrodsprojekter Del IV: Boliger og virksomheder Selvforvaltning Efterskrift

Del III: Græsrodsprojekter

Mælkevejens nabovarme

Trafik og parkering omkring Christiania

- Parkeringsproblemer

Grå Hal

- Større projekter de sidste ti år

Børneinstitutioner

- Rosinhuset
- Det lyserøde Børnehus og Sølyst
- Jordforurening og børneinstitutionerne
- Ungdomsklub

Loppebygningen

- Loppemarkedet

Gallopperiet - Stadens Museum for Kunst

Skateboardhallen

Dyssebroen

Aktionsdage

Bygge- og anlægsprojekter, der forvaltes og drives i fællesskab gennem Byggekantoret, udgør kun en del af de samlede byggerier og nyanlæg, som præger Christianias byudvikling.

I de næste afsnit gennemgår vi en række projekter, der er blomstret op nedefra. Nvskabelser og idéer som er eksempler på den kreativitet, der er muliggjort af den udstrakte selvforvaltning på Christiania.

Projekterne er både byggetekniske, sociale og rekreative og har som kerne en drivkraft, der frigives gennem brugernes egne initiativer.

Græsrodsprojekterne kendetegner derved den dynamik og frihed, der er kernen i vores selvforvaltning.

Mælkevejens nabovarme

I de sidste to år har Mælkevejen arbejdet på at opbygge et fælles opvarmningssystem for områdets 100 beboere og 15 virksomheder og klubber.

Den hidtidige opvarmning har været oliefyrt, koksovn, petroleumsovn og et væld af brændeovne. Opvarmningssystemer der kræver meget arbejde af brugerne, og som alle er en belastning af såvel det lokale og det globale miljø ⁴⁰.

Visionerne for områdets fremtidige opvarmning går væk fra fossile energikilder over mod efterisolering af husene og inddragelse af vedvarende energikilde som solvarme, vindkraft og biomasse. Området har allerede investeret i vindmølleandele i lokale møllelaug, der producerer 60.000 kWh el årligt. Samtidig har vi en støtteordning til isolering af tagene på husene i området.

Husene i Mælkevejens område ligger tæt, så et fælles, vandbåret system, baseret på træpiller, var oplagt. Et egnet lokale i Novahuset blev valgt som varmecentral med plads til kedler, brændselslagre og akkumuleringstank. Hovedparten af rørføringen er udført inde i eksisterende huse, mens resten er lagt i jorden blandt andet i gamle ingeniørgrave fra militærets tid.

Fra slutningen af januar 2003 har Mælkevejens nabovarme opvarmet halvdelen af boligene og virksomhederne i området. I løbet af vinteren 2003/2004 forventer vi, at anlægget er fuldt udbygget til hele området med et årligt varmeforbrug på 600.000 kWh. Der er monteret 33 m² solfangere på tre af tagene i Mælkevejens område. Planen er at nå op på over 100 m², så alle i sommerhalvåret bader i solopvarmet vand.

Nabovarmesystemet forventes på sigt at give et overskud, der kan investeres i yderligere miljøprojekter eller i sociale tiltag i området.

Trafik og parkering omkring Christiania

Parkeringsproblemer

Biler er der nok af, men mennesker og miljø har forrang. Alligevel er samtlige gader og stræder på Christianshavn domineret af parkerede biler ⁴¹.

Støj giver stress og dårlig trivsel, derfor vil vi medvirke til, at denne udvikling vendes, så hele bydelen igen kan fremtræde med charme og i balance.

Christianias Fællesskab og Trafikgruppen har lagt et betydeligt arbejde i at forberede Præriens åbning som rekreativt byrum. Arbejdet vil imødekomme krav fra Christianshavnerne som ønsker at åbne den gamle hovedindgang. Indgangen er døbt Prærieporten og den åbnes igen for cykler og gående.

Vi har appelleret til Københavns kommune om at få tilladelse til at oprette en cykeltaxaholdeplads, som der allerede eksisterer de facto. Vi forventer, at mange besøgende vil bruge cykeltaxa, der også kan køre rundt på Christiania.

Vi ønsker at bibeholde Christiania som en åben, grøn og rekreativ bilfri zone i en voldsomt trafikbelastet bydel. Ærindekørsel er tilladt på Christiania, mens privatkørsel er forbudt. Parkering er udlagt i randområderne inden for Christianias matrikel. Vores P-lommer er bygget af grus og græsvolde for at bløde områderne op. Vi kunne godt ønske, at denne måde at anlægge parkeringspladser på vil inspirere Københavns Kommune.

Christianshavns Lokalråd og Trafikgruppen har ønsket at fjerne turistbusserne helt fra Christianshavn. Desværre blev forslaget afslået, da politiet ikke kunne give børneinstitutionerne dispensation til koloniture.

Grå Hal

Den Grå Hal er Christianias største kulturinstitution.

Hallen er på 1100 m² og kan under den fantastisk smukke tagkonstruktion rumme et publikum på op til 1600 gæster til alle mulige arrangementer:

- Julemarked
- Juleløses Juleaften
- Koncerter med store eller små navne
- Udstillinger
- Film
- Teater
- Fællesmøder

Vi har i de sidste ti år arbejdet intensivt på at forbedre hallen som kultursted. Målet er, at alle bifunktioner flyttes ud af hallen, således at hele hallens areal frilægges til publikumsrettede aktiviteter.

På siden af hallen er placeret en ny servicebygning, der indeholder publikumstoiletter, pauserum med omklædning, thekøkken, bad og toilet til kunstnere, fyrrum, lager og et planlagt billetkontor. I sidebygningen er også Christianias første handicaptollet.

I arbejdet har vi hele tiden valgt miljørigtige og bæredygtige løsninger. Alt spildevand bliver delt i gråt og sort spildevand. Kun det sorte (med lort) bliver ført i kloak, mens det grå bliver opsamlet i 2x3000 l tanke, der efter tre måneder kan bruges til havevanding. Dette gælder også for de 33 nyetablerede publikumstoiletter, hvor urin separeres. Desuden er handicaptollet et multitoilet.

Fra hallens store tag opsamles alt regnvand, der genbruges i toiletterne.

Større projekter de sidste ti år:

- Sidebygning med kunstnerfaciliteter, publikumstoiletter og lager.
- Sidebygning med et varmluftscirkulationsfyr til opvarmning.
- Indvendige vægge er rensede for graffiti og malet.
- Hele el-systemet er totalt renoveret med nye hovedtavler.
- Vinduer er blevet tilført lydisolerede skodder.
- Gulvet er renoveret.
- Den store trækonstruktion er renoveret, og råd og svampeskader udskiftet.
- Taget har fået nyt pap.
- Murværk er blevet udbedret ved udskrabning af fuger og udskiftning af enkelte sten.
- Hallen har foretaget en brandteknisk gennemgang med Københavns Brandvæsen.

Hallens handlingsplan for fremtiden er at færdiggøre sidebygningen med et billetkontor. En anden del af fremtidsplanen er

at afrense alt murværk for graffiti med en sandblæsning og give efterbehandling med filtsning af murværket.

Børneinstitutioner

Christiania har løbende udbygget antallet af institutionspladser, som i dag udgør 75. Ofte er projektet startet og drevet af en forældregruppes meget direkte behov for at etablere nye pladser. Det har betydet en meget stærk sammenhæng mellem forældre, børn og personalet, som har opbygget institutionen sammen ud fra en fælles ide.

Rosinhuset

I begyndelsen af 1990'erne konstaterede en gruppe af forældre, at antallet af mindre børn var stærkt stigende, og at antallet af vuggestue- og børnehavepladser på Christiania ikke kunne dække de kommende behov. Der blev bevilget penge til at bygge en ny institution over budgettet fra 1993 til og med 1995.

I disse år blev et nyt hus projekteret og opbygget af skiftende håndværkere hjulpet af utallige forældreaktioner.

Pædagogisk er huset tænkt som et sted:

- Hvor børnene skal være mest muligt ude
- Arbejde med i have og passe dyr
- Se og mærke årstiderne
- Opleve og forstå en livscyklus
- Håndtere ild og vand.

Med disse mål bygger Rosinhusets pædagogik på miljø- og ressourcebevidsthed.

Huset er et ottekantet træhus med et karakteristisk højt spidstag. Huset er isoleret med papirgranulat, har indbygget svaleskab i jordkælder ⁴², rodzone-rensning af gråt spildevand, et komposttoilet og er forberedt for solceller.

Huset blev taget i brug i 1996 og fungerede i starten som en filial for børnehaven. Alt efter hvor stor børnepuklen er, har huset igennem årene været først fritidshjem og nu fritidsklub, som et tilbud for børn over ti år.

Det lyserøde Børnehus og Sølyst

– vuggestue, børnehave og fritidsklub

Al vedligeholdelse og

ombygning varetages som forældrearbejde. Vuggestuen har inden for de sidste år udskiftet barnevognsrummet og personalebadet på grund af svampeangreb

og er nu ved at totalrenovere taget over legerummet.

Børnehaven er ombygget totalt indvendigt med nyt køkken, der er lavet ny garderobe og nyt værksted, således at alt inden døre fungerer optimalt i dag.

Sølyst har udnyttet en gammel underjordisk gang under volden over til Rosinhuset, således at sammenhængen mellem Sølyst og Rosinhuset er styrket fysisk og pædagogisk.

Alle tre institutioner opvarmes med et kombifyr, og varmt brugsvand fås fra solfangere på taget.

Jordforurening og børneinstitutionerne ⁴³

Der har været konstateret store mængder af jordforurening på alle arealer omkring børneinstitutionerne. Den giftige jord er nu fjernet og ny jord er påført. Efterfølgende er der anlagt nye haver og legepladser ved forældreaktioner.

Ungdomsklub

På et Fællesmøde i 1999 blev det besluttet at anvende den øverste etage af Loppemarkedet til ungdomsklub for unge fra Christiania og Christianshavn.

Ungdomsklubben forventes at åbne ultimo 2003/ primo 2004 og vil blive finansieret af Christianias Fælleskasse.

Loppebygningen

I Loppebygningen har flere græsrodsprojekter, ud over en række professionelle aktiviteter som Restaurant Spiseloppen, musikspillestedet Loppen, Christianias Posthus og veteranbilklubben Ford A-klubben, til huse.

Loppemarkedet

Vi har på et Fællesmøde besluttet at omstrukturere det tidligere Loppemarked, der i en årrække ikke havde fungeret efter hensigten.

I stueetagen er der gennem de sidste to år indrettet en 200 m² Info-café, der sælger Christianiaprodukter – fortrinsvis kunsthåndværk.

Fælleskassen har løbende bevilliget midler til arbejdet med istandsættelsen, som nu er ved vejs ende.

Arbejdet har bestået af:

- Loft er isoleret og brandsikret med dobbelt lag gips.
- Der er skåret render i betongulv til kloakering af handicaptoilet, almindeligt kundetoilet, personalettoilet med bad, og etableret tre tilslutninger til kloak i forbindelse med køkken.
- Der er støbt og isoleret gulv og lagt klinker.
- Vægge til køkken og toiletter er opbygget i gasbeton.
- Trægulv er udlagt i det resterende lokale. Isolering består af Leca.
- Ny specialkonstrueret dør, der følger husets oprindelige stil, er isat.

Der bliver nu også foretaget en total afrensning af hele Loppebygningens ydermure for graffiti og plakater. På hele langvæggen ud mod Prinsessegade bliver der opsat træplader til plakater med luftmelletrum til mur for at skåne bygningen. Et fremtidigt projekt er at renovere alle fugekanter i sokkel på hele bygningen.

Gallopperiet – Stadens Museum for Kunst

Gallopperiet er Christianias galleri – kaldet "Stadens Museum for Kunst". Her afholdes skiftende udstillinger med værker af både Christianias kunstnere og af kunstnere fra hele Danmark.

Gallopperiets vedligeholdelse og forbedring er gennem årene blevet varetaget af kunstnergruppen på Christiania og af Rundvisergruppen, der har base for sine rundvisninger her.

Gallopperiets faciliteter er løbende blevet forbedret med renovering af el-installationer, oliefyr, udsugningsanlæg, nye portgavle, maling og senest i 2003 tre nyetablerede toiletter.

Der er etableret en "embedsbolig" på loftet med bad og toilet, hvor kustoden gennem mange år nu har fået en anstændig bolig.

Skateboardhallen

Skateboardhallen blev bygget foråret 1998 bag Carl Madsens Plads. Skatere skabte og byggede hallen som en selvskabt og selvforvaltet idé, og Den Grønne Hal var en stor hjælp i opførelsesfasen.

Banen er åben fra 10-22 hver dag hele ugen og bruges af folk fra hele verden, men hovedparten af brugerne er selvfølgelig mest lokale børn og unge fra Christiania og Christianshavn. Aldersgruppen for udøvere er fra 5 til 48 år.

Banen bliver også flittigt brugt som filmhus for skatervideoer, og graffitiscenen er glade for de store vægge til at male på.

Derudover er den samlings- og mødested, og tilskuerne får en på opleveren helt gratis.

Dyssebroen

Geografisk set består Christiania af to dele.

Den mere byagtige med alle værkstederne, værtshusene, Pusherstreet og hovedparten af beboelserne – og de mere landlige beboelsesområder på den anden side af voldgraven. Området har siden begyndelsen af 1900-tallet været forbundet med en kraftig tømmerbro til tung militærtrafik.

Denne trafikåre bliver også flittigt benyttet af Christiania; blandt andet er vores skraldehold afhængig af, at traktoren kan passere.

I løbet af 1990'erne blev det mere og mere åbenlyst, at broen var råtten og trængte til en gennemgribende restaurering. Da vi gik i gang med demontagen, konstaterede vi, at skadens omfang var langt større end først antaget, og vi skulle bygge en hel ny bro.

Det lykkedes at få en gruppe tyske navere fra "Ax & Kelle" til at interessere sig for projektet, og i april 1998 gik arbejdet i gang med ti navere, der var beskæftiget i 2500 timer.

Planen var at bibeholde den intakte del af de gamle stolper, der lå under vandoverfladen, og at bygge den nye bro oven på dem.

Ikke to af de ti bukke broen består af er ens, selv om det ser sådan ud. Boltene og tømmer af Douglasgran skulle bestilles, mens afbindings- og materialepladsen blev indrettet. Derefter blev der etableret to arbejdspladser på hver sin side af broen.

Vejrguderne var nådige, og arbejdet skred hurtigt frem.

I midten af juli, efter kun tre måneders arbejde, stod den nye bro klar til indvielsen, hvilket blev foretaget på behørig vis med pomp og pragt af Christianias Pige гарде.

Den nye bro er også tilført rekreative forbedringer med to halvcirkler med bænke på midten.

Aktionsdage

På en aktionsdag lukker alle Christianias virksomheder, institutioner, kultursteder og Pusherstreet og vi arbejder i fællesskab på store fælles opgaver

Aktionsdagen opstod som et resultat af lukningen af den gamle Hovedport og etablering af det grønne område på Prærien i starten af 1990'erne. Da den gamle Hovedport og det hashsalg, der fandt sted i området blev lukket, trak vi samtidig "Den gule streg" i Pusherstreet. På den måde fik vi tydeligt afgrænset et begrænset område for hashhandel på fristaden.

Lukningen af hovedindgangen gav en del røre på Christiania. For at følge op på disse begivenheder besluttede en gruppe af Christianitter, at blive i området i nogle dage for at dæmpe gemytterne og i samme åndedrag gøre noget nyttigt. Sådan startede de første "aktionsdage".

Over en række aktionsdage fik vi etableret:

- En ny og mere åben hovedindgang mellem Loppebygningen og Rosenhuset.
- En smuk småbørns legeplads foran Loppebygningen
- Carl Madsens Plads blev etableret som markedsplads med brolægning og offentlige toiletter.

De mange initiativer var en stor succes og det har betydet at vi igennem årene holder fælles aktionsdage flere gange om året. Opgaverne for en aktionsdag kan være oprydning langs søbredden, vedligeholdelse af Prærieområdet og andre fælles arealer, etablering af grønne områder ved Voldboligerne og mange andre ting.

Aktionsdagens opgaver bliver planlagt og besluttet på forberedende møder mellem virksomheder, områder og aktivister. Vi har igennem årene løftet mange og tunge opgaver i fællesskab. Typisk opgaver som områder og beboere ikke kan løfte alene.

Under aktionsdagen holder alle virksomheder og institutioner lukket og der er fælles børnepasning. Samtidig sørger spisestederne, Bageren og Indkøberen for mad og drikke til de sultne aktivister.

40 Det lokale miljø kan i perioder med svag vind være ret giftigt på Christiania

41 Prinsessegade blev i året 2000 målt som hørende til en af Københavns 65 mest støjforurenede gader, og gennem de sidste tre år er støjplagen steget betydeligt.

Hovedbelastningen er trafikken til Holmen og Pusherstreet.

42 I stedet for køleskab.

43 Se også afsnit om miljø andet sted i rapporten.

Del IV: Boliger og virksomheder

Udviklingen fra 1993 til 2003

Boligerne

- Undersøgelsen og dens resultater og tendenser
- Vand, toilet og kloakforhold
- Badeforhold • Køkkenforhold
- Elforhold
- Opvarmningsforhold
- Isolering • Boligens ydre skal
- Svamp
- Boligarealer
- Virksomheder og klubber

- Produktions- og salgsteder
- Små virksomheder og klubber

Udviklingen i 1993-2003

Når man bevæger sig rundt i Christiania, er det ofte de mange sjove og utraditionelle måder at bygge boliger, der fanger den besøgende. Kommer man indenfor, er mangfoldigheden og fantasien til at indrette sig lige så stor.

Udviklingen af boligerne beskriver et tredje lag af den drivkraft, der driver Christiania, en kratt der drives af det frie initiativ, hvor kun fantasien og drømmene sætter grænserne og et bevis for, at en bolig ikke er en statisk ting.

Alle boliger på Christiania er Christianias. Det betyder, at ingen beboer har nogen form for ejendomsret over sin bolig. Ved fraflytning, får beboeren således ingen penge for de investeringer, der er lavet i boligen 44.

Kombinationen af, at der ikke er værdispekulation på boligerne i Christiania, og at mange christianitter prøver at leve lavøkonomisk betyder, at fantasien skal sættes i sving. For der skal bygges forsmå penge, eller/og vi må selv bygge med.

Den enkelte beboer har forskellige muligheder for at søge økonomisk hjælp eller vælge interne lånemuligheder til vedligeholdelse af boligen 45.

Christiania indførte i 1989 et byggestop for nye boliger. Der var dog fortsat mulighed for at videreudvikle de eksisterende boliger, hvilket specielt har medført forbedringer på de sanitære områder. Etableringen af nye boliger har i stedet måttet ind- og ombygges i de eksisterende gamle bygninger, hvor arealet hidtil ikke har været udnyttet optimalt.

Boligerne

Undersøgelsen og dens resultater og tendenser

Vi mener det er vigtigt at dokumentere, hvordan Christianias boliger har udviklet sig i årene 1993-2003.

Derfor udformede vi et spørgeskema, som er blevet uddelt til alle husstande på Christiania 46.

Spørgeskemaet har afklaret, hvilke forbedringer beboerne har lavet på boligerne - udendørs som indendørs.

Vand, toilet og kloakforhold

VANDFORHOLD	1993		2003		
	antal	%	antal	%	%
Ikke indlagt vand	35	21	2	1	
Kun koldt vand	63	38	40	24	
Både koldt og varmt vand	57	35	123	75	
Ikke ordnede afløbsforhold	26	16	4	2	
Heraf:					
Miljøbesparende løsning for vand					8
Miljøbesparende løsning for afløb					18
Fremtidige planer					13
i alt	165		165		

1993 i %

2003 i %

Udviklingen af Christianias boliger i 1990'erne har været enorm stor. I takt med at vi har prioriteret at etablere og retablere installationerne i jorden 47, har de enkelte boliger udnyttet disse muligheder.

I dag er det kun to til tre procent af boligerne, der endnu ikke har acceptable sanitære forhold og dermed ikke har adgang til toilet, hvor det var en fjerdedel i 1993, som ikke havde toilet.

Eget toilet har været prioriteret højt. I 1993 var det bare en tredjedel, der havde eget toilet, hvorimod to tredjedele har eget toilet i dag.

Halvdelen af christianitterne delte deres toilet med naboen for ti år siden, hvor det kun er en tredjedel i dag.

Mange områder har valgt alternative løsninger frem for konventionel kloakering og har i stedet valgt en løsning med rodzoneanlæg og komposttoiletter 48.

Ligeledes har Spar2-gruppen udført et stort arbejde omkring installation af sparetoiletter i vores boliger 49. Langt over halvdelen har vandbesparende toiletter, og fem procent har valgt at opsamle regnvand til toiletskyll eller bruger andre ressourcebesparende løsninger til begrænsning af vandforbruget.

I 2003 har 1% ikke indlagt vand. For ti år siden var det en femtedel. I dag har en fjerdedel ikke varmt vand 50, mens i 1993 var næsten halvdelen uden varmt vand.

Badeforhold

BADEFORHOLD	1993		2003		
	antal	%	antal	%	%
Ikke adgang til bad	84	51	28	17	
Fælles bad delt andre boliger	42	26	34	21	
Eget bad	38	23	103	62	
Fremtidige planer					14
i alt	164		165		

Christiania

1993 i %

2003 i %

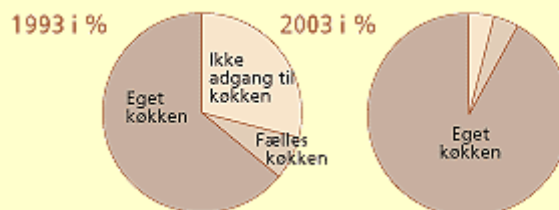
har et dejligt Badehus med brus og sauna, opvarmet med solvarme og brænde fra arealerne eller affaldstræ. Alligevel har mange i årenes løb prioriteret at få eget bad. Over halvdelen havde i 1993 ikke adgang til bad, mens tallet for 2003 kun er 17%.

Blandt de 17% som ikke har etableret bad, svarer næsten alle, at de er tilfredse med Badehuset som deres bademulighed.

Køkkenforhold

KØKKENFORHOLD	1993		2003		
	antal	%	antal	%	%
Ikke adgang til køkken	45	29	6	4	
Fælles køkken delt med andre boliger	11	7	7	4	
Eget køkken	101	64	152	92	
Heraf: Forbedret køkkenforhold siden 93					12
Fremtidige planer					4
i alt	157		165		

at boligens stand er forbedret, er køkkenet blevet prioriteret højt. Næsten alle har således i 2003 eget køkken, hvor det kun var 64% for ti år siden.

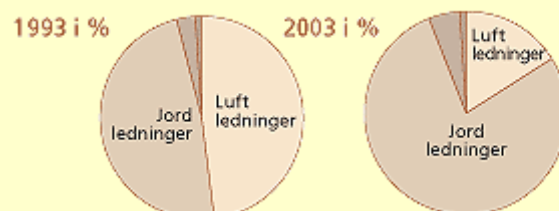
Dengang var fællesspisning i klubber og spisesteder en del af kulturen, mens vi i dag lever mere privat.

Elforhold

EL-FORHOLD	1993		2003			
	antal	%	antal	%	antal	%
El-ledninger frem til boligen i luften	67	48	23	16		
El-ledninger fra til boligen i jorden	67	48	110	78		
Solceller/vindmølle til el-produktion	4	3	7	5		
Ingen strøm	2	1	1	1		
Heraf: HP-HI			23	16	83	59
El-måler			6	4	88	62
i alt	140		141			

De sidste år

og specielt i 2002-2003 ⁵¹ har der været sat meget fokus på udvikling af el-nettet. Samtidig med at alle boliger får el-måler, bliver der samtidig installeret HPFI- anlæg. På den måde er brandsikkerheden forbedret radikalt.

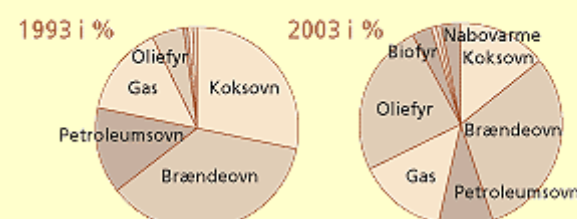
I takt med at vi har byggemodnet Christiania, har vi også gravet ledningerne ned i jorden. I dag har kun 16% af boligerne luftledninger. Samtidig med at kabler er blevet lagt i jorden, er de blevet opgraderet for at undgå spændingstab.

Opvarmningsforhold

OPVARMNINGSFORHOLD	1993		2003			
	antal	%	antal	%	antal	%
Koksøvn	65	39	30	18		
Brændeøvn	82	50	65	39		
Petroleumsovn	31	19	18	11		
Gas	33	20	30	18		
Centralvarmefyr m. olie	12	7	51	31		
Centralvarmefyr m. biobrændsel	2	1	6	4		
El-varme	2	1	2	1		
Andet f.eks. Solvarme	1	1	2	1		
Mælkevejens nabovarme			6	4		
Fremtidige planer					38	23
i alt	165		165			

Opvarmning

af boligen er også forbedret radikalt i fristaden.

Op til midten af 1990'erne var langt de fleste af boligerne opvarmet af koks-, petroleumsovn-, brænde- og gasovne med deraf hårdt slid til følge.

Specielt koks, petroleum og visse gasovne er en miljøbelastning og giver et dårligt nærmiljø og indeklima. Derfor har 40% af boligerne i dag centralvarme med enten olie, biobrændsel eller mere kollektive løsninger som "Mælkevejens Nabovarme" 52.

Mange christianitter er meget interesserede i løsninger, som giver en lav miljøbelastning. Priserne er i dag relativt høje på biobrændselsfyre. Derfor starter mange med at prioritere et centralvarmeanlæg med olie, eventuelt etableret ved genbrug. Dermed vil udgiften til etablering af mere miljørigtige varmekilder i fremtiden være kraftigt reduceret, når alt det indvendige er ordnet.

Yderligere 23% svarer i spørgeskemaerne, at de ønsker at forbedre deres opvarmningsforhold i den nærmeste fremtid.

Isolering

Det er ikke

ISOLERINGSSTAND I.F.T. VARME OG LYD		2003			
		Boliger der siden 1993 er blevet isoleret.		antal	%
Gulve		84	51		
Ydervægge		78	47		
Tag		77	47		
Vinduer		103	62		
Fremtidige planer				3	2
I alt		165			

kun på de sanitære forhold, at der er sket store forbedringer i de sidste ti år. Således har 62% forbedret eller udskiftet de gamle et-lags vinduer med koblede, forsats- eller termovinduer. I samme årrække har næsten halvdelen efterisoleret gulve.

I de gamle bygninger er lydgener fra naboer et generelt problem, da lejlighederne mange gange ikke ligger regulært over hinanden, og det derfor er sværere at lydisolere. Problemets omfang er dog ikke kortlagt med denne undersøgelse.

Boligens ydre skal

I de gamle

BOLIGENS YDRE FAG/SKAL		2003			
		Boliger der siden 1993 har forbedret den ydre skal		antal	%
Fundament		43	26		
Ydervægge		61	37		
Tag		93	56		
Vinduer		69	42		
Tagrender		75	45		
Fremtidige planer				5	3
I alt		165			

bygninger er fugt i fundamentet ofte et problem, derfor har en tredjedel etableret omfangsdræn. 37% har forbedret ydervægge med ny facadebeklædning eller pudset murværk, og over halvdelen har forbedret taget. Næsten halvdelen af boligerne har udskiftet vinduer, da mange af de originale var nedslidte, og 45% har forbedret tagrender.

Svamp

Desværre

BOLIGENS SUNDHEDSMÆSSIGE STAND		2003			
		Boliger der siden 1993 er renoveret mht. svamp:		antal	%
Svamp indendørs		22	13		
Svamp i ydre fag og tag		23	14		
I dag er boligen angrebet af svamp				7	4
Fremtidige planer				12	7
I alt		165			

har alt for mange boliger konstateret svamp, både ægte hussvamp, hvid og gul tømmersvamp, mursvamp og skimmelsvamp. I 13 % af boligerne er der svamp indendørs og i ydre dele af huset, men der er i årene 1993-2003 taget hånd om problemet og udbedret skader.

Der er dog stadig enkelte boliger, hvor der er konstateret svamp, og vi har beskrevet projekter for flere af disse udbedningsarbejder. Da det er bekostelige renoveringer, tager det tid at opspare den nødvendige kapital.

Boligarealer

BOLIGENS STØRRELSE Siden 93 har vi ændret boligens størrelse på følgende måde:	2003			
	antal	%	antal	%
Naboen har afgivet plads	18	17		
Uudnyttet rum/ uudnyttet tagrum/uudnyttet kælder mv.	28	26		
Bygget til/ud	47	44		
Vi har afgivet plads	13	12		
Heraf: Fremtidige planer			5	5
I alt	106			

2003

fremgår af ovenstående, er der igennem de sidste ti år sket et stort antal forbedringer i boligerne. Og det er ikke kun sanitære forhold, el og opvarmning, vi har forbedret.

87% af boligerne er også vokset, enten ved at bygge til, inddrage uudnyttede rum i gamle bygninger, eller ved at naboen har afgivet plads.

Det er gode eksempler på, at boligerne kan udvikle sig med beboerne, hvilket er en livsnødvendighed for en dynamisk by, der danner rammen for levende mennesker.

Virksomheder og klubber

Til indsamling af oplysninger omkring virksomhedernes og klubbernes voksevæk i årene 1993-2003 uddelte vi samme skema som til boligerne. Skemaet var imidlertid for specifikt rettet mod boligforhold, hvorfor det ikke på optimal vis kunne fange de særlige forhold, der karakteriserer virksomhedernes og klubbernes forhold.

Alligevel føler vi godt, at vi kan konkludere noget på de cirka 80 klubber og virksomheder fordelt på følgende karakteristiske grupper:

- Offentlige steder: Musiksteder, værtshuse, spisesteder.
- Produktions- og salgssteder.
- Små virksomheder og klubber.

Offentlige steder: Musiksteder, værtshuse, spisesteder

Karakteristisk for denne gruppe i årene 1993-2003 har været, at alle, som har udskænkning af øl med mere, i dag har bevilling. Derfor har de været igennem en lovliggørelsesproces, som blandt andet betyder, at Fødevareregionen besøger alle steder, hvor der er produktion af mad for udsalg. Christiania har haft fokus på de sanitære forhold for gæster og personale. Vand, afløbsforhold og etablering af fedtbrønde har været i fokus.

Andre indsatsområder er opvarmning, lydgener i forhold til naboer samt affalds- og brandforhold.

Produktions- og salgssteder

For denne gruppe har fokus været sat på toilet, vand, kloak og fedtbrønde. Desuden har der været opmærksomhed på affald, opvarmning, lyd- og miljøgener over for naboer. Der er udført mange generelle forbedringer af bygninger.

Små virksomheder og klubber

For denne gruppe har det været svært at konkludere en generel tendens. Nogle har haft meget voksevæk og andre lidt. Dette kan skyldes, at det er frivilligt arbejde, som bygger på aktivisme og derfor er organisationen mere "flydende".

44 Se afsnit om Ejendomsforhold.

45 Se afsnittet om Finansiering.

46 Der er uddelt ca. 450 spørgeskemaer, og ca. 165 er kommet retur. En lav tilbagemelding, men med vores kendskab til Christiania mener vi alligevel, at tilbagemeldingerne tegner et brugbart billede af udviklingen i den samlede boligmasse, da tilbagemeldingerne repræsenterer alle områder og alle boligformer.

47 El, vand og kloak.

48 Se afsnittet om Rodzoneanlæg.

49 Se afsnit om Spar 2.

50 Det skyldes at mange stadig opvarmer med brænde og koks.

51 Se afsnittet om EL.

52 Et eksempel på, hvordan der findes løsninger i fællesskab - ud over at to husstande deler et fyr er projekt "Mælkevejens Nabovarme" en utrolig flot løsning, hvor det globale - og det lokale miljø er i fokus.

CHRISTIANIA PÅ ARBEJDE

Forside Sammenfatning Del I: Selvforvaltning Del II: Byggekantoret og Maskinhallen
Del III: Græsrodsprojekter Del IV: Boliger og virksomheder Selvforvaltning Efterskrift

Selvforvaltning: Fra vision til virkelighed

Efter mere end 30 år i vores fristad har vi udviklet en selvforvaltning baseret på et udstrakt og fladt nærdemokrati, der via en række beslutningsfora og udførende organer udvikler, driver og vedligeholder Christiania.

Christiania er et samfund uden en ovenfra styrende myndighed, forvaltning eller lovgivning, men i stedet et stort udefenerligt fællesskab, der har skabt en selvforvaltningskultur om en fælles "myndighed".

Et fristed der aldrig er statisk, men i stedet udvikles i takt med at behovene gror frem og defineres. Et samfund, hvor der er frihed til at leve som man vil og plads til at give andre den samme frihed. Samtidig med at alle har et fælles ansvar for Christianias

udvikling.

At vores metoder og selvforvaltning er brugbare beviser vi ved, at have skabt en by i rivende udvikling med mange nye ideer og initiativer indenfor miljø og bæredygtighed.

En proces der har været organisk. Ting gror langsomt frem, der hvor behovene viser sig. Ofte sker det i omvendt rækkefølge. Først gror tingene frem, bagefter organiserer vi os bedre.

Det har vist sig værdifuldt og meningsfyldt, at vi med vores selvforvaltning - og på trods af vores forskelligheder - gennem alle disse år har formået at fastholde den enkeltes ret til medindflydelse og mulighed for at deltage i beslutningsprocesser.

Vi oplever, at det er fantastisk frugtbart og brugbart at have et personligt ansvar med muligheden for selv at bestemme, hvordan vores boliger skal se ud.

Når man ser på den utrolige iværksættergejst, der igennem årene har været på de fælles institutioner og på boligerne må man begejstres. Fra et ubeboeligt område til en byfornyet fristad med institutioner, virksomheder og mennesker. Fra militær våbenproduktion til et levende og ansvarligt samfund, der varetager og udvikler sit eget levested.

Fristaden har givet frirum til at afprøve og eksperimentere med nye materialer og byggemetoder. Ideer der ofte har været forud for lovgivningen, for nogle gange skal der være plads til at arbejde med civil ulydighed for at et samfund kan skabe nye metoder og ideer.

Vi er stolte over ikke at have personlig ejendomsret til området eller husene, men i

stedet at have et fælles ansvar og en brugsret. At Christiania ikke er et spekulationsobjekt, men i stedet forvaltes af en flok aktive brugere.

Ingen har ejendomsret til boliger eller produktionssteder på fristaden. I stedet har vi gennem dialog og aftaler givet hinanden brugsret til virksomheder, kultursteder og boliger. Frirummet på Christiania har stor betydning for selvjustitsen. For eksempel skal vores musiksteder og værtshuse styre og udvikle kultur- og væresteder for brugerne - bygget på en åben kultur og ikke et nødvendigt kapitaloverskud. Frirummet har givet aktivister ressourcer og plads til visioner, der har etableret musik-, produktions-, kunst- og rekreative tilbud, som er åbne for alle.

Christiania har skabt et samfund, der bygger på den dynamik, der frigives ved at her er plads til alle og alle respekteres.

Et samfund med konsensusdemokrati, hvor vi bruger en åben dialog for at forstå hinanden og dermed respektere de beslutninger vi tager i fællesskab. Når vi bruger lang tid på beslutningsprocessen, betyder det også, at alle bliver hørt.

Vi elsker at være borgere i et samfund, hvor der er en reel mulighed for at deltage og præge lokalsamfundets udvikling i vores eget tempo - også selvom det tager tid og ofte er hårdt.

Christiania er som socialt eksperiment særdeles vellykket. Vi har haft frihed til at afprøve vores samfundsstruktur i en så lang årrække, at man kan måle på resultaterne og deraf udlede ny viden om udstrakt selvforvaltning, og de sociale værdier det producerer. Et vellykket socialt eksperiment skal ikke nødvendigvis føre til udviklingen af et perfekt samfund befolket af veluddannede og ressourcerstærke borgere.

Et socialt eksperiment er jo netop et levende, mangfoldigt og rummeligt samfund. Et samfund der kan leve med, at ikke alle beboere er Guds bedste børn, men som alligevel får det bedste ud af de betingelser, der er til stede. Uden at give køb på respekten for det enkelte menneske.

Vi konkluderer derfor, at eksperimentet er lykkedes og at det udvikler sig til stadighed i den takt, der er behov for - i samspil med omverdenen.

Vores selvforvaltning har en så stor bæredygtighed, at den skal fastholdes og sikres fremover, for vi lever i en verden med et stadig voksende behov for visioner. Nye ideer der kan afhjælpe den fysiske og psykiske kompleksitet og forurening, der på godt og ondt præger det moderne informationssamfund. Her kan fristadens frirum fortsat producere læreprocesser, der peger fremad i en global verden uden at give køb på det oprindelige.

CHRISTIANIA PÅ ARBEJDE

Forside Sammenfatning Del I: Selvforvaltning Del II: Byggekontoret og Maskinhallen
Del III: Græsrodsprojekter Del IV: Boliger og virksomheder Selvforvaltning Efterskrift

Efterskrift: Kanariefuglen i kulminen

Bilag

- Rammeaftalen
- Den Grønne Lånefond
- 1/3- dels ordning

Christianias eksistens er truet som aldrig før. Regeringens samarbejde med Dansk Folkeparti har betydet en radikal stramning i den førte politik overfor Christiania.

Det ene øjeblik skal vi byfornyes, det næste øjeblik skal vi afvikles. Det ene øjeblik udskrives der idekonkurrencer, det næste øjeblik skal alle bygninger ved voldterrænet rives ned.

Der er ingen tvivl - Christiania skal aflives.

Vi har siden 1991 haft en Rammeaftale med staten. I den periode har vi udviklet Christiania indenfor de rammer, aftaler og den praksis, som der er aftalt parterne imellem.

Vi forstår derfor ikke anklagerne i regeringens redegørelse af 6. maj 2003 om, at der nu er 98 ulovlige ny, om-, og tilbygninger, da vi mener at have overholdt alle aftaler.

Den nyligt udskrevne idekonkurrence er absurd. Grundlaget bygger på, at vi har misligholdt brugsretten til området og dermed kan fratages vores selvforvaltning. Dette er ikke korrekt. Vi har ikke misligholdt brugsretten til området.

Idekonkurrencen forbigår mere end ti års samarbejde mellem FNS og Christiania omkring udviklingen af fristaden. Ideoplægget er Christiania fjendsk og værdsætter det militære anlæg, uden at se værdier i det selvgroede, selvbyggede og sociale Christiania.

Arkitektplanlægning er absurd i forhold til Christiania, da essensen i Christiania netop er en uorganiseret og organisk udvikling, hvor rammerne fyldes ud efter brugernes behov eller pludseligt opståede ideer.

Venstre taler om "minimalstater", "frihed og mindre statsstyring", "lad mennesket blomstre" eller det "åbne samfund".

Overskrifter fra "Fra socialstat til minimalstat" af Anders Fogh Rasmussen, 1993. Disse passer til den praksis, som Christiania lever efter.

"Retten til at være forskellig" er essensen i Christiania. Netop det adskiller grundlæggende fristaden fra Venstres partiprogram.

En normalisering med regler, love og forvaltning som i det øvrige Danmark vil reelt betyde en aflivning af Christianias selvforvaltning. En forestilling om, at det er muligt at bevare den pittoreske del af Christiania er absurd og grotesk. Tilbage vil kun være et indholdsløst hylster.

Fristaden Christiania er "kanariefuglen i kulminen" og

VI ADVARER DANMARK: ILTEN I SAMFUNDET ER VED AT SLIPPE OP

Denne rapport er udarbejdet og redigeret af:

Felicya Suskiewicz - Fuglereden
Lisbeth Olesen - Manhattan
Mette Barsø - Luftkastellet
Mette Prag - Pagoden
Ole Sønderby Petersen - Strictly Underground
Svend Erik Krogh - Lotushuset

Billedmateriale leveret af:

Karina Tengberg - Nordlys
Nils Vest - Laden

Tanja Fox - Mælkebøtten, Søren La Cour - Rådhuset,
NaverThomas - Bananhuset, Ole Lykke - Børneengen, Byggekantoret.

Layout:

Nis Jensen - Rådhuset

web: Johnnie Kassow - Bjørnekloen

Rammeaftale mellem Christiania og Forsvarsministeriet.

1. Ved denne aftale bekræftes Christianias beboeres brugsret til bygningerne og arealet som helhed.

2. Økonomi:

Christiania er ansvarlig for betaling af udgifterne til el, vand, renovation, skorstensfejsning samt bidrag til brandvæsen og andre ydelser ifølge aftale mellem Christiania og Forsvarsministeriet.

3. Udvikling af arealet:

For at sikre områdets kreative og rekreative værdi fremlægger og iværksætter Christiania sin Grønne Plan.

4. Vedligeholdelse:

Christiania vedligeholder bygningerne og arealet.

5. Privatisering:

Christiania foretager det nødvendige for at forhindre, at boliger handles.

6. Restaurationer og værtshuse:

Bevillinger og næringsbreve gives kun til de virksomheder, der har fået brugsret af Christiania.

7. Aftalens revision og udvikling:

Denne rammeaftale revideres løbende på grundlag af de indhøstede erfaringer.

Udover rammeaftalens hovedpunkter er der en række bilag til de

enkelte punkter.

F.eks. hedder det i bilaget til punkt 1:

”Formålet med denne aftale er at sikre en videreudvikling af Fristaden Christianias selvforvaltning. Aftalen skal sikre brugsret til Christiania. Realiseringen af aftalens enkelte punkter, herunder at højne områdets rekreative værdier, skal ske gennem de relevante Christianiaorganer i overensstemmelse med Christianias interne struktur.”

Den Grønne Lånefond

Tanken med Den Grønne Lånefond er, at Christianitter skal have mulighed for at finansiere forbedringer, udbygninger, vedligeholdelse m.m. af vores boliger.

Bestyrelsen består af byggerepræsentanterne for hvert område, der mødes til Byggemødet en gang om måneden.

Lånefonden bliver evalueret en gang om året.

Hvis du føler, at nu må der tættes og isoleres og tænker på at tage et rentefrit lån i Den Grønne Lånefond, skal du huske, at du skal have en låneansøgning godkendt på dit områdemøde og derefter på Byggemøde.

Lånekassen giver rentefri lån til Christianitter efter følgende regler:

Hovedtrækkene er, at lånet er på max. 24.000 kr. og skal betales ud i løbet af to år, og dit område skal godkende og stå inde for lånet. Det vil sige: Området betaler lånet af i rater til lånekassen, og du betaler af til området.

Vi bringer Vedtægter og bestemmelser her – Måske er det din mulighed for at få ordnet de utætte vinduer eller de knagende gulvbrædder eller...

Vedtægter for Den Grønne Lånekasse

Hvem kan låne:

Alle christianitter-virksomheder-klubber-værksteder som betaler brugsleje og er uden brugslejerestance. For at kunne optage lån skal låntager desuden anbefales af sit områdemøde.

Hvad kan man låne til:

Forbedring af det fysiske miljø og økologiske tiltag på CA.

Tidsgrænse for tilbagebetaling:

Lånet skal være betalt tilbage inden for max. to år, uanset lånets størrelse.

Afbetaling af lån og afdragets størrelse:

Minimum et månedligt afdrag (dvs. lånets størrelse divideret med max. 24 måneder).

Områdegaranti:

Områderne skal garantere for lån optaget af beboere, virksomheder, klubber eller værksteder (dvs. området betaler de månedlige afdrag til lånekassen og afregner selv med låntager).

Udlånskapital:

P.t. 300.000 kr.

Bunden kapital:

Minimum 100.000 kr. som investeres i Christianias ånd (dvs. fx vindmøller) med størst muligt afkast, for at forøge udlånskapitalen.

Max. lånegrænse:

24.000 kr. pr. person.

Renter:

Lånene er rentefrie.

Administration:

Lånekassen administreres af Byggemødet. Byggerepræsentant eller områdekasserer skal være til stede på Byggemødet, for at lån kan bevilges. Ansøgning skal have været i Ugespejlet ligesom alle andre ansøgninger.

Opløsning af lånekassen: Kassen kan kun opløses på et byggemødet, hvilket så skal bekræftes af et Økonomimøde og endeligt bekræftes af et Fællesmøde. I tilfælde af opløsning af lånekassen tilfalder lånekassens formue Christianias Fælleskasse.

1/3-dels ordningen

Efter at Christiania i 1990 sagde nej til "De hvide bygge millioner", (bevilget af Staten via Forsvarsministeriet)⁵³, opstod behovet for at styrke vores egen selvforvaltning og finde en alternativ finansieringsmodel.

Derfor oprettede vi 1/3-dels ordningen, der på samme tid støtter den enkelte Christianit med vedligeholdelse af boligen, den fælles infrastruktur og det fælles ansvar.

1/3-dels ordningen vil sige, at beboeren selv betaler 1/3-del, området betaler 1/3-del, og Fælleskassen betaler den sidste 1/3-del af projektets samlede materialepris.

Håndværkerlønninger er for egen regning, dog er undtaget håndværkerudgifter til udbedring af svamp.

For at kunne søge hjælp til 1/3-dels ordning skal projektet være nyetablering af el/vand/kloak eller en nødvendig vedligeholdelse af husenes ydre skal, dvs. mur, tag, skorstene, tagrender og fundamenter.

1/3-dels ordningen bliver administreret af Byggemødet.

Regler for revideret 1/3-dels ordninger gældende fra 20.06.02

Formelle retningslinjer:

Bagatelgrænsen for det samlede projekt er 1500,- kr.

Hvem kan søge: Beboere og Områder.

Hvis økonomiske eller sociale forhold taler for det, kan private virksomheder, klubber og offentlige værksteder søge 1/3-dels ordning. Området indstiller, og Byggemødet kan godkende eller afvise.

Byggemødet og områdemødet skal sikre, at reglerne for 1/3-dels ordninger er opfyldt. Byggekontoret fører tilsyn med godkendte projekter.

Forudsætning for at en ansøgning kan behandles på et byggemøde er, at områderepræsentanten er til stede, og at beboeren betaler brugsleje.

For at Byggemødet kan træffe beslutninger, skal over halvdelen af områderepræsentanterne være til stede.

Ansøgninger til Byggemødet om 1/3-dels ordninger skal være godkendt på et områdemøde og have været offentliggjort i Ugespejlet mindst en uge før et Byggemøde.

Ansøgningen skal være så udførlig som mulig i form af tegning, beskrivelse og pris, så mødet hurtigt kan tage stilling til projektet.

Byggekontoret hjælper gerne med at udarbejde ansøgningen.

Ved større projekter skal der udarbejdes en projektering og et budgetoplæg for at sikre, at projektet bliver byggeteknisk korrekt udført. Disse omkostninger indregnes som en del af projektets pris.

Hvis man undervejs i et projekt opdager en større skade end først antaget, og det er nødvendigt med en tillægsbevilling for at gøre arbejdet færdigt, skal man kontakte en sagkyndig fra Byggekontoret. Områdets byggerrepræsentant skal vurdere sagen sammen med den sagkyndige og afgøre, om projektet skal standse, indtil en tillægsbevilling er vedtaget på områdemødet.

Bevilgede, men ikke afhentede 1/3-dele går tilbage til kassen efter et år.

Specifikke retningslinjer:

EI: Til nyinstallation af elforsyning kan der bevilges 1/3-dels ordning inkl. CA løn ind til huset gennem fundament eller væg til og med indvendig hovedtavle. Andet indvendigt arbejde udføres for beboerens egen regning.

VAND: Til nyinstallation af vandforsyning kan der bevilges 1/3-dels ordning inkl. CA løn ind til huset gennem fundament eller væg til og med indvendig stophane. Andet indvendigt arbejde udføres for beboerens egen regning.

KLOAK, RODZONEANLÆG, SIVEANLÆG og FALDSTAMMER (inkl. rottespærrer): Til nyinstallation af kloakforsyning kan der bevilges 1/3-dels ordning inkl. CA løn ind til huset gennem fundament eller væg. Andet indvendigt arbejde udføres for beboerens egen regning.

BYGNINGER: Der kan bevilges 1/3-dels ordning til vedligeholdelse af tag og fag (dvs. fundamenter, udvendige mure, tage, tagrender og bærende hovedkonstruktioner) samt leje af specialværktøj, stillads, leje af presenninger eller indkøb af billige presenninger. Der ydes 1/3-dels ordning til materialer. Hvis et områdemøde vurderer, at særlige sociale forhold gør sig gældende, kan arbejdsløn evt. bevilges af Byggemødet.

SVAMPESKADER: Der kan bevilges 1/3-dels ordning inkl. CA løn til bekæmpelse af ægte hussvamp samt hvid/gul tømmersvamp. Der gives 1/3-dels ordning til svampemiddel.

SKORSTENE: Der kan bevilges 1/3-dels ordning til vedligeholdelse / renovering af bestående godkendte skorstene samt til nyetablering af skorstene, hvis det er påkrævet p.g.a. brandtekniske årsager, eller særlige sociale forhold taler for det.

REDNINGSÅBNINGER: Der kan bevilges 1/3-dels ordning til et vindue pr. rum som flugtvej i forbindelse med tagrenovering.

ØKOLOGISKE TILTAG: Der ydes 1/3-dels ordning til tiltag, der giver afkast til den fælles regning, så som regnvandsopsamling, genbrug af gråt spildevand og elspare tiltag.

